

Monologion

tur gaudium tuū: quia non minus gauderes pro eo quā p teipso. Si vero duo vel tres vel multo plures idipm haberent tantundem pro singulis quantū p teipso gauderes: si singulos sicut teipm amares. Ergo in illa perfecta caritate innumerabilium angeloz beatorum et hominum: vbi nullus minus diligit aliuq quā seipm: non aliter gaudebit quisq p singulis alijs quam pro seipso. Si ergo cor hominis de tanto suo bono vix capi et gaudium suuz quomō capax erit tot et tantorum gaudiorū? Et vtiq quoniam quātum quisq diligit aliquem: tantum de bono eius gaudet sicut in illa perfecta felicitate vnusquisq plus amabit sine comparatōe deum quā se et omnes alios secum ita plus gaudebit absq estimatiōe de felicitate dei quā de sua et omnium aliorum secum. Sed si deum sic diligent toto corde: tota mente tota anima: vt tamen totum cor: tota mens tota anima non sufficiat dignitati dilectōis: profecto sic gaudebunt toto corde tota mente tota anima vt totum cor: tota mens: tota aīa nō sufficiat plenitudini gaudij.

An hoc sit gaudium plenum quod promittit dominus. Capitulum, XXVI

Esus me?: et dominus me?. Spes

mea et gaudium cordis mei dic anime mee si hoc est gaudium de quo nobis dicis per filium tuū petite et accipietis: vt gaudium vestrū sit plenum Inueni namq gaudium quoddam plenum et plusq plenum. Pleno quippe corde plena mente: plena anima: pleno toto hoīe gaudio illo adhuc supra modum supererit gaudium. Non ergo totū illud gaudium intrabit in gaudētes: sed toti gaudentes intrabunt in gaudium.

Dic domine dic seruo tuo: intus in cor de suo si hoc est gaudium in quod intrabunt serui tui: qui intrabunt in gaudium domini sui. Sed gaudium illud certe quo gaudebunt electi tui: nec oculus vidit:

nec auris audiuit: nec cor hominis ascendit. Nōdum ergo dixi: aut cogitavi domine: quātum gaudebunt illi beati tui? Vtiq tantum gaudebunt quātum amabunt: tantum amabunt quātum cognoscent. Quātum te cognoscent domine tūc et quantum te amabunt. Certe nec oculus vidit nec auris audiuit: nec in cor hominis ascendit in hac vita: quantum te cognoscent. et amabunt in illa vita? Quod deus cognoscat te amē te: vt gaudeam de te. Et si non possū in hac vita ad plenum vel proficiā in dies vsq dum veniat illud ad plenum: proficiat hic in me notitia tua et ibi fiat plena: crescat amor tuus: et ibi sit plenus: vt hic gaudium meum sit in spe magnum et ibi sit in re plenum. Domine per filium tuum iubes imo consulis petere et promittis accipere vt gaudium nostrū sit plenum. Peto domine quod consulis: per admirabile consiliariū nostrū accipiā quod promittis: per veritatem tuā vt gaudium meū plenum sit. Deus verax peto accipiam vt gaudium meū plenum sit. Adhuc interim mēs mea: loquatur inde lingua mea. Amet illud cor meum: sermocinetur os meum. Esuriant illud anima mea siti: et caro mea desideret tota substantia mea donec intrem in gaudium domini qui es trinus et vnus deus benedictus in secula Amen.

Explicit prologion liber Reuerendi patris Anselmi Abbatis Beccensis et post Archiepiscopi Cantuariensis.

Incipit prefatio beati Anselmi Episcopi Cantuariensis. In monologion.

Ad fratres

sepe me studioseque precati sunt vt quedā de illis que de meditando diuinitatis essentia et quibusdā alijs hu-

ius meditatōi coherētib⁹ vsitato sermo-
ne colloquēdo ptuleraz sub quodā eius
meditatōis exēplo describerē: cuius sci-
licet scribendo meditatōis magis scdm
suā volūtātē quā scdm rei facilitatē aut
meā possibilitatē hāc mihi formā p̄stite-
rūt quaten⁹ auctoritate scripture penit⁹
nihil in ea psuaderē. Sed quicquid p̄ sin-
gulas inuestigatōes finis assererz id ita
eē plano stilo ⁊ vulgarib⁹ argumētis sim-
pliciq; disputatiōe et rōis necessitas bre-
uiter cogēt et veritatē claritatē patēter oñ-
deret. Voluerūt etiā vt nec simplicibus
peneq; fatuis obiectōib⁹ mihi occurren-
tib⁹ obuiare cōtēpnerē qd̄ quidē diu tē-
ptare recusauī atq; mecum re ip̄a cōparās
multis me rōib⁹ excusare tēptauī. Quā
em̄ id qd̄ petebāt vsus sibi optabant faci-
lius tāto mihi illud actu inuēgebāt diffi-
cili⁹: tandē tamē victus tū p̄cū modesta
importunitate tū studij eorū nō cōtemp-
nēda honestate: inuit⁹ quidē propter rei
difficultatē ⁊ ingenij mei imbecillitatē qd̄
p̄cabātur incepti s̄ libētē prop̄ eorū cari-
tatē quātū potui in eorū diffinitōem effe-
ci. Ad qd̄ cū ea spe sim adduct⁹ vt quicquid
facere illis solis a quibus exigebat̄ eēt no-
tū ⁊ paulopost idip̄z vt vilē rē fastidiētī-
bus cōtēptu esset obruēdū scio me in co-
nō tā p̄cantib⁹ satisfacere potuisse quaz
p̄cib⁹ me p̄sequētibus sinē posuisse. Ne
scio tñ quō sic p̄ter spem euenit vt nō so-
lū p̄dicti fr̄es s̄ ⁊ plures alij scripturā ip-
sā q̄sq; eā sibi trāscribēdo in longū me-
morie cōmēdare satagerēt quā ego sepe
retractās nihil potui inuenire me in ea di-
xisse qd̄ nō catholicorū pat̄z ⁊ maxie bea-
ti augustini scripti cohereat. Quapropter
si cui videbit̄ qd̄ in eodē opusculo ali-
quid ptulerim qd̄ aut nimis nouū sit aut a
veritate diffētiat rogo ne statim me aut
vt p̄sūptorē nouitatū aut falsitatē asser-
torē exclamet s̄ p̄ri⁹ libros beati augusti-
ni de trinitate diligētē p̄spiciat deinde
scdm eos opusculū meum diiudicet.

Quod em̄ dixi sūmā trinitatē posse dici
tres substantias grecos secut⁹ sū qd̄ cōfite-
tur tres sbas eē in vna p̄sona eadē fide.
Itaq; h̄ significāt in deo p̄ sbam qd̄ nos p̄
p̄sonā. Quēcūq; aut̄ dixi sub p̄sona se-
cū sola cogitatōe disputātis ⁊ inuestigā-
tis ea qd̄ prius nō aduertisset plura sūt
sic sciebā eos velle quoz petitiōi obseq; i-
tēdebā. Precor aut̄ ⁊ obsecro vehemē-
ter siqs h̄ opusculū voluerit trāscribere
vt hāc p̄fationē in capite libelli ante ip̄a
capitula studeat p̄ponere. Multū em̄ p̄
desse puto ad intelligēda ea qd̄ legerit ibi
Si qd̄ p̄ri⁹ qua intentōe que mō disputa-
ta sic cognouerit. Puto etiā qd̄ siqs hāc
ip̄am p̄fationē viderit p̄ri⁹ nō temere iu-
dicabit si qd̄ ⁊ contra suā opinionē pro-
latum inuenerit.

Explicit p̄fatio.

Incipiūt capitula.

Quod sit quodā optimū ⁊ maximū ⁊ sū-
mū oim̄ que sūt. Capitulū .j.

De eadem re. Capitulū .ij.

Quod sit quedā natura p̄ quā ē quicquid est
q̄ p̄ se est ⁊ ē sūmū oim̄ qd̄ sūt. Cap. .iij.

De eadē re qd̄ sicut illa ē p̄ se ⁊ alia p̄
illā ita alia sit ex se ⁊ alia ex illa. Cap. .iiij.

Quod illa nō sit vlla iuuāte cā ducta ad
eē: nec tamē sit p̄ nihil aut ex nihilo: aut
quō intelligi possit esse p̄ se ⁊ ex se .v.

Quō alia oia sicut p̄ illā ⁊ ex illa. .vi.

Quō intelligēdū sit qd̄ omnia fecit ex
nihilo. Capitulū .viij.

Quod ea que facta sūt ex nihilo nō nihil
erant anteq; fierent quantū ad rationes
faciētis. Capitulū .viij.

Quod illa sit quedā rerū locutio sicut fa-
ber dicit p̄ri⁹ apud se qd̄ factur⁹ est .ix.

Quod tamen multa sit in hac similitudine
dissimilitudo. Capitulū .x.

Quod hec sūme cēntie locutio sit sūma
essentia. Capitulū .xi.

Quod sicut oia p̄ sūmam essentiaz facta
sūt ita vigeāt p̄ ip̄am. Cap. .xij.

Monologion

Quia sit in omnibus et omnia sint ex illa et per illam et in illa. Capitulum. xiiij.

Quia possit aut non possit de illa dici substantialiter. Capitulum. xiiij.

Quia idem sit illi iustam quae est esse iusticiae et eodem modo de hijs quae similiter de illa dici possunt et quod nihil horum monstrat quibus illa vel quanta sit sed quid sit. Cap. xv.

Quia ita sit simpliciter ut omnia que de eius essentia dici possunt unum idemque sit in illa et nihil de ea dici possit substantialiter nisi in eo quod quid est. Ca. xvj.

Quia sit sine principio et sine fine. xvij.

Quomodo nihil fuit ante aut erit post illam. Capitulum. xvij.

Quia sit in omni loco et tempore. xix.

Quia in nullo sit loco aut tempore. xx.

Quomodo sit in omni et in nullo loco. xxj.

Quomodo melius intelligi possit esse ubique quam in omni loco. Capitulum. xxij.

Quomodo melius intelligi esse semper quam in omni tempore. Capitulum. xxij.

Quia nullum mutabilis sit accidentibus. xxiiij.

Quomodo illa dicenda sit substantia et quae sit extra omnem substantiam et singulariter sic quicquid est. Capitulum. xxv.

Quia non contineatur in communi tractatu substantiarum et tamen sit substantia et individuus spiritus. Capitulum. xxvj.

Quia idem spiritus simpliciter sit et creata illi comparata non sunt. Capitulum. xxvij.

Quia eius locutio idipsum sit quae ipse nec tamen sint duo sed unus spiritus. Ca. xxvij.

Quia eadem locutio non consistet pluribus verbis sed sic unum verbum. xxix.

Quia ipsum verbum non sit similitudo factorum sed veritas essentiae facta vero sint aliqua veritatis mutatio et quae naturae magis sint quam aliae et praestantiores. xxx.

Quia summus spiritus seipsum dicat coeterno verbo. Capitulum. xxxj.

Quia vno verbo dicat se et quod fecit. xxxij.

Quia suo verbo videri possit dicere creaturam. Capitulum. xxxij.

Quicquid factum est in eius verbo et

scientia sit vita et veritas. xxxiiij.

Quia incomprehensibili modo dicat vel sciat res a se factas. Capitulum. xxxv.

Quia quicquid ipse est ad creaturas hic sit et verbum eius: nec tamen ambo pluraliter. Capitulum. xxxvj.

Quia dici non possit quid duo sint quibus vis necesse sit esse duos. xxxvij.

Quia idem verbum sit a summo spiritu nascendo. Capitulum. xxxvij.

Quia verissime illud sit parens illud vero proles. Capitulum. xxxix.

Quia illud verissime gignat illud verissime sine gignatur. xl.

Quia alterius verissime sit esse genitor et filium alterius patrem et genitum. xli.

Retractatio communionis amboz et proprietatum singulorum. Capitulum. xliij.

Quomodo alter alterius sit essentia. xliij.

Quia aptius dici possit filius essentia patris quam pater essentia filij et quae similiter sit filius patris virtus et sapientia et similia. Capitulum. xliij.

Quomodo quedam ex hijs que sic praefata sunt aliter quoque possunt intelligi. xlv.

Quia filius sit intelligentia intelligentiae et veritas veritatis et similiter de similibus. Capitulum. xlvi.

Quia in memoria intelligat pater sicut in intelligentia filius et quomodo filius sit in intelligentia: vel sapientia memoriae et memoria patris et memoriae. Capitulum. xlviij.

Quia summus spiritus se amet et quod idem amor pariter procedat a patre et filio. xlvij.

Quia uterque pari amore diligat se et alterum. Capitulum. xlix.

Quia tantus est ipse amor quantum est ipse spiritus. Capitulum. l.

Quia idem amor sit ad ipsum quod est summus spiritus et tamen ipse cum patre et filio unus est spiritus. Capitulum. li.

Quia totus procedat a patre totus a filio et tamen non sit nisi unus amor. liij.

Quia non sit eorum filius. liij.

Quia solus pater sit genitor et ingenuus

Monologion

solus filius genitus solus amor nec ge-
nitus nec ingenuus. **Capitulum. lviij.**

Quamoz idem sit increatus et creatus
sicut pater et filius et tamen ipse cum illis
non tres sed vnus increatus et vnus cre-
ator et quod idem possit dici spiritus patris et
filij. **Capitulum. lv.**

Sicut filius est essentia vel sapien-
tia patris eo sensu quia habet eandem es-
sentiam vel sapietiam quam pater sic idem
spiritus sit patris et filij essentia et sapien-
tia et similia. **Capitulum. lvj.**

Pater et filius et eorum spiritus pariter
sunt in seinuicem. **Capitulum. lvij.**

Nullus eorum alio indigeat ad me-
morandum vel intelligendum vel aman-
dum quia singulus quisque cum memoria et
intelligetia et amor et quicquid necesse est
in esse summe essentie. **Capitulum. lvij.**

Tamen non sint tres sed vnus seu
pater seu filius seu vtriusque spiritus. **Capitulum. lviij.**

Quod ex hijs multi filij nasci videan-
tur. **Capitulum. lx.**

Quod non sit ibi nisi vnus vnus. **Capitulum. lxi.**

Hic licet inexplicabile sit tamen cre-
dendum fit. **Capitulum. lxij.**

Quod de ineffabili re verum disputatum
sit. **Capitulum. lxij.**

Per rationalem mentem maxime ac-
cedat ad cognoscendum summam entiam. **Capitulum. lxij.**

Mens ipsa speculum eius et imago eius
sit. **Capitulum. lxv.**

Rationalis creatura ad amandum
illum facta sit. **Capitulum. lxvj.**

Anima semper illum amans aliquando ve-
re beate viuat. **Capitulum. lxvij.**

Illa se amanti seipsum retribuatur. **Capitulum. lxvij.**

Omnia humana anima sit immortalis. **Capitulum. lxix.**

Ant spiritus misera aut aliquando beata vere
sit. **Capitulum. lxx.**

Nulla anima iniuste priuetur (sit). **Capitulum. lxx.**

Sumo bono: et quod omnino ad ipsum nitendum
est summa entia sit separata. **Capitulum. lxxij.**

Credendum sit in illam. **Capitulum. lxxij.**

In patre et filio et eorum spiritu pariter
et in singulos et simul in tres credendum

sit. **Capitulum. lxxij.**

Que sit viua que mortua fides. **Capitulum. lxxij.**

Quid tres summa entia quodam mo-
do dici possit. **Capitulum. lxxvj.**

Ipsa domine oibus et regat oia
et si solus deus. **Capitulum. lxxvij.**

Incipit Anselmus in monologion.

Sit quoddam optimum et maximum et
summum omnium que sunt.

Quis vnus

S naturam summam omnium que sunt
solum in eterna beatitudine
sua sufficere: oibusque rebus

alijs hoc ipsum que aliquid sunt aut que ali-
quo modo bene sunt: pro oportet bonitatem
sua dante. aliaque pro plura que de deo siue
de eius creatura necessario credimus aut
non audiendo aut non credendo ignorat: pu-
to que ea ipsa ex magis parte simul mediocris
ingenij est potest ipse sibi saltim sola ratione pro
suadere. Quod cum multis modis facere pos-
sit ponam quod illi estimo esse promptissimum.

Etem cum omnes frui solent hijs appetant que
bona putant in promptu est ut aliquando mentis
oculum pervertat ad inuestigandum illud vn-
de sunt bona ea ipsa que non appetit nisi qui
dicat esse bona: ut deinde ratione ducere et il-
la persequere ad ea que irrationabiliter ignorat
rationabiliter perficiat. In quo tamen siquid
dixerit: que maior non monstrat auctoritas
sic volo accipi: ut quis ex rationibus que mihi
videbuntur quasi necessariam concludat: non ob-
habeat tamen omnino necessarium sed tamen sic interim vi-
deri posse dicat: Facile est igitur ut aliquis
sit que secum tacite dicat cum tamen innumerabilia
bona sicut quorum tam multa diuersitate et se-
sibus corporeis exprimuntur et ratione mentis discer-
nimus. Est ne credendum esse vnum aliquid pro
quod vnum sunt bona quecumque bona sunt
aut sunt bona alia per aliud. Certissimum
quidem et omnibus est volentibus ad-
uertere perspicuum quia quecumque dicitur

Bonologion

aliquid ita vt adinuicē magis at minus aut equaliter dicant. per aliud dicantur qđ non aliud z aliud sed idem intelligit in diuersis siue in illis. equaliter siue in equaliter cōsideret. Nam quecūq; iusta dicuntur adinuicem siue pariter siue magis vel minus nō possunt intelligi iusta nisi p iusticiā que nō est aliud et aliud Ergo cuz certū sit qđ oīa bona si adinuicem cōferant aut equaliter aut in equaliter sint bona necesse est vt oīa sint p aliquid bona quod intelligit idē in diuersis bonis licet aliqui videant bona dici a lia p aliud. Per aliud em̄ videat dici bonus equus q; velox est. Num em̄ videatur dici bonus p fortitudinē et bonus p velocitatē nō tamē idē videat esse velocitas et fortitudo. Ulex si equus q; ē fortis aut velox bonus est quomodo fortis et velox latro malus est. Pocius igitur quēadmodum fortis et velox: latro ideo malus quia noxius est ita fortis z velox equus idcirco bonus est quia utilis est. Et quidē nihil solet putari bonum nisi aut ppter utilitatē aliquaz vt bona dicat salus et que saluti p̄sunt: aut ppter quālibet hōestitatē sicut pulchritudo est: maq; bōa et q; pulchritudinē iuuant. Sz quō iam prospecta ratio nullo potest dissolui pacto necesse est omne quōq; vtile vel honestū si vere bona sunt per ipsum esse bona p qđ necesse est cūcta esse bona quicquid illud sit. Quis autē dubitet illud ipsum per quod cūcta sunt bona eē magnū bonū. Illud igit est bonū per seipsum quomodo omne bonū est p ipsum ergo consequit vt omnia alia bona sint per aliud quā qđ ipsa suntz ipsuz solū per se ipsuz aut nullū bonū qđ p aliud est equale aut maius equale aut maius est eo bono quod per se est bonū. Illud itaq; soluz est summū bonū Id em̄ summū bonū ē qđ p se eminet alijs ita vt nec par habeat nec prestantius sed qđ ē summe bonū est etiā summe magnū Et igitur

unum aliquid summe magnū z summe bonū. i. summe omnium que sūt.

De eadem rei. Capitulum. II.

Uemadmodū aut inuētū ē aliquid esse summū bonū quā cuncta bōa p vnuz aliquid sunt bōa qđ est bonū p seipm sic ex necessitate colligitur aliquid esse summe magnū quōd quecūq; magna sūt p vnū aliqd magna sūt qđ magnū est p se ipm. Dico autē non magnū spacio vt est corpus aliqd sed qđ quāto maius tāto melius aut digni⁹ vt est sapiētia. Et qm̄ non potest esse summe magnuz nisi id quod est summe bonū necesse est aliquid eē maximū z optimū id est summū omnium que sūt.

Et qđ natura p quā ē quicquid ē qđ p se est et est summū oīm que sūt. III.

Eniq; nō solū oīa bona p idem aliquid sūt bōa et omnia magna p idē aliquid sūt magna sed qđ qđ est p oīm aliquid videat esse. Omne namq; qđ aut est aut est p aliqd aut per nihil sed nihil est p nihil. Non em̄ ē vel cogitari potest vt si aliqd non p aliquid Quicquid igit ē nō nisi p aliqd ē qđ cū ita sit aut ē vnū aut sūt plura p que sunt cūcta que sūt Sz si sūt plura tūc ipsa referunt ad vnū aliqd p qđ sūt aut eadē plura singula sūt p se aut ipsa p seinuicē sūt At si plura ipsa sūt p vnū tā nō sūt oīa p plura s; poci⁹ p illud vnū p qđ plura sūt Si xō ipsa plura singla sūt p se vtiq; est vna aliq; vis vthatura exīdi p se quā habet vt p se sint. Nō ē autē dubiū qđ p ipm vnū sint p qđ habent vt sicut p se. Verius qđ p ipm vnū cūcta sūt qm̄ p plura qđ sine eo vno eē nō possunt vt xō plura p seinuicē sint nulla patit ratio quā irratō his cogitatō ē vt aliqua res sit p illd cui dat eē nā nec ipsa relatiō sic sūt p inuicē. Nam cum dominus et seruus referatur adinuicem z ipi homines qui referuntur omnino nō sunt perinuicem z ipse relationes quibus referuntur nō omnino sūt

per inuicem quia eadē sūt per subiecat.
 Quis itaq; veritas omnimoda excludat
 plura esse per que sunt cuncta necesse est
 vnū illud esse per quod sunt cuncta que
 sunt. Quis ergo cūcta que sunt sūt per ip-
 sū vnum pculdubio et ipm vnuz est per
 seipm. Quicūq; igit alia sunt per aliud
 et ipsum solum per seipm quicquid est
 per aliud minus est quā illud per quod
 cuncta sunt alia et quod solum est per se
 quare illud qd ē p se maxime omnū est.
 Est igit vnū aliud quod solū maxime et
 summe oīm ē qd aut maxime oīm ē et p
 quod est quicquid est bonū vel magnū
 et omnino quicquid aliqd ē id necesse ē
 esse sūme bonū et sūme magnū et sūmū
 omnū que sūt. Quare est aliud quod si
 ne essentia sine substātia sine natura di-
 catur optimū et maximū est et sūmū om-
 niū que sunt.

De eadē re q; sicut illa est per se et alia
 p illā ita alia sit ex se et alia ex illa. III.

Abplius si quis intēdens reruz
 a naturas velit nolit sentit nō eas
 omnes contineri vna dignitatē
 paritate sed quas dā earuz distingui gra-
 duum imparitate. Qui enim dubitat q;
 in natura sua ligno melior sit equus et
 equo prestātor homo is profecto nō est
 dicēdus homo. Cū igitur naturarū alie
 alijs negari non possint meliores nihilo
 minus persuadet ratio aliquaz in eis sic
 super eminere vt non habeat se superio-
 rem. Si enī hui⁹ graduum distinctio sic
 est infinita vt nullus sit tibi grad⁹ supe-
 rior quo superior alius nō inueniat. Ad
 hoc ratio deducit vt ipsaruz multitudo
 naturarū nullo sine claudat. Hoc autēz
 nemo non putat absurdū nisi qui nimis
 est absurdus. Est igit ex necessitate ali-
 qua natura que sic est alicui vel aliquib⁹
 superior vt nulla sit cui ordinetur inferi-
 or. hec vero natura que talis est aut so-
 la est aut plures huius et equales sūt: ve-
 rum si plures sūt et equales sunt cū equa-

les esse non possint per diuersa quedam
 sed per idem aliud illud vnuz per quod
 equaliter tam magne sūt aut est idipsuz
 q; ipse sunt et ipa earum essentia aut aliō
 quā q; ipse sunt. Sed si nihil ē aliud quā
 iparum essentia sicut earū essētie nō sunt
 plures sed vna ita et nature nō sūt plu-
 res sed vna. Idem nāq; naturam hic in-
 telligo q; essentiā. Si vero id per quod
 plures ipse nature tam magne sūt aliud
 est quā qd ipse sūt pro certo minores sūt
 quā id per quod magne sūt. Quicquid
 enim per aliud est magnū minus ē quaz
 id per quod est magnū quare nō sūt sic
 magne vt illis nihil sit mai⁹ aliud. Qd
 si nec per hoc quod sūt nec per aliō pos-
 sibile est tales esse plures naturas qbus
 nihil est prestātius nullomō possūt esse
 nature plures huius. Restat igit vnam
 et solā naturā aliq; esse que sic est alijs su-
 perior vt nullo sit inferior sed q; tale est
 maximū et optimū est omnū que sunt.
 hoc aut esse nō potest nisi ipsa sit per se
 id quod est et cuncta que sunt sint per ip-
 sam id quod sūt. Itā cū pauloante ratio
 docuerit id quod p se est et p qd alia cun-
 cta sūt: esse summū oīm existētiū aut ecō-
 uerso id qd est sūmū ē p se et cūcta alia
 p illud aut erūt plura sūma. Sed plura
 nō esse manifestū ē. Quare est quedā na-
 tura vel sba vel essentia que ē p se bona
 vel magna et p se est id qd est et p quā est
 q; quid vere aut bonū aut magnū aliqd
 est et que ē sūmū magnū sūmūq; bonuz
 sūmū ens siue existēs id est sūmū oīm q;
 sūt. Quoniā itaq; placet q; inuētū ē vi-
 uat indagare vtrū hec ipa natura et cun-
 cta q; aliquid sūt nō sūt nisi ex ipa quem-
 admodū nō sūt nisi p ipaz. Sz licq; pos-
 se dici q; qd ex aliquo est p idipm est q; ē
 p aliquid est et ex eo ipō quēadmodū q;
 est ex materia et p artificē potest etiā di-
 ci esse p materiā et ex artifice quoniāz p
 vtrūq; et ex vtroq; et ab vtroq; habet vt
 sit quāuis aliter sit permateria et ex ma-

Bono

et artificē. Con-
 sidera q; sūt p sūmā na-
 tura q; illa ē p se ipaz alia
 sūt sūt ex eadē natura
 et seipsa alia autē
 causa
 nec tamen sit p nihil aut
 intelligi possit esse
 Lapinū.
 Natura igitur non semper ha-
 bet sūmā nature q; dicitur esse p
 aliquid aut est et alioque quere
 dicitur quomodo per su-
 am vel ex ipa sūt oia que sūt
 aliud est per seipm et id que
 nō non eadē sūt quātē est
 vna p se separata videam
 natura que per se est p
 que per aliud sit. Cūq;
 illa est per seipm quicquid
 natura alia sūt per illam id que
 p se est. Quod cū dicitur esse
 dicitur esse aut p efficiēs aut
 aut per aliqd aliud adiuu-
 m. Sed quequid
 vna tribus modis est per aliud
 vna et alioq; nō nō ē eo q; p
 sit. Si sūmā natura nullatenus
 nō nec est potētia aut magis
 vna que nature sūmā natura
 nec ad alio fieri potētia ipa
 aliqd aliud illi materia vnde sic
 aut ipa se aliq; nō aut aliq;
 vt est quod non erat adiuu-
 m. Quod cum non est al-
 iud aut ex qua materia aut ex
 ad esse potētia id
 aut si aliud aut si aliud est per
 sūmū. Quod licet et vna
 de sūmā tam amā
 sūmū nullatenus in illa
 nec tamē negligam huius
 cōteret. Quis autē
 delectabile quod dicitur
 delectabile meo modico nō

teria quā p artificē z ex artifice. Consequenter ḡ vt quō cūcta q̄ sūt p sumā naturā id q̄ sūt et idō illa ē p seipaz alia xō p aliō ita oīa q̄ sūt sūt ex eadē natura sū ma et idcirco illas ex seipā alia autē ex illa n̄ sūt vlla iuuāte causa (alio. ducta adesse nec tamen sit p nihil aut ex nihilo aut quomō intelligi possit esse p se et ex se.

Capitulū. V.

Quoniam igitur non semper habz eūdem sensuz q̄ dicitur esse per aliquid aut est ex aliquo querē dum est diligentius quomodo per sumā naturam vel ex ipā sint oīa que sunt z qm̄ id quod est per se ipsum z id quod est per aliud non eadē suscipiūt existē di rationem prius seperatim videamus de ipsa summa natura que per se est potesta de hys que per aliud sūt. Cū igitur constet q̄ illa est per seipam quicqd est: z omnia alia sunt per illam id quod sūt quō ē ipsa p se. Quod em̄ dicit eē p aliquid videtur esse aut p efficiēs aut p materiaz aut per aliquid aliud adiumentum vel instrumentum. Sed quicquid ex aliquo hys tribus modis est per aliud ē et posterius z aliquo mō min⁹ ē eo q̄ qd̄ habet vt sit Ac sūma natura nullatenus est per aliud nec est posterior aut minor seipā vt aliqua re: quare summa natura nec a se nec ab alio fieri potuit: nec ipā sibi nec aliqd̄ aliud illi materia vnde fieret fuit: aut ipā se aliquo mō aut aliqua res ipam vt esset quod non erat adiuit. Quid igitur? Quod enim non est aliquo faciēte aut ex qua materia aut ex q̄bus adiumentis ad esse peruenit id videtur aut esse nihil aut si aliud est per nihil esse z ex nihilo. Quod licet ex hys q̄ rationis luce de summa iam animaduerti substantiā pntem nullatenus in illam posse cadere nec tamē negligam huius rei probationem cōterere. Qm̄ autēz ad magnum et delectabile quoddaz me subito produxit hec mea medicatio nul-

lam vel simplicem peneq̄ fatuam obiectionem mihi disputanti occurrentē negligenter n̄ olo preterire Quaten⁹ z ego nihil ambigū in pcedētib⁹ relinquens cercior valeam ad sequētiā procedere et si forte cui quod speculor persuadere omni vel modico remoto obstaculo qui bus tardus intellectus ad audita facile possit accedere. Quod igitur illa natura sine qua n̄ lsa est natura sic nihil taz falsū est: quā absurdūz erit si dicatur: qd̄ quid est nihil esse: per nihil vero non est quia nullomodo intelligi potest: vt qd̄ aliquid est sit per nihil: aut si quo modo est ex nihilo aut per se aut per aliud aut per nihil est ex nihilo. Sed constat quia nullomodo aliud est per nihil. Si igitur est aliq̄ mō ex nihilo aut p se aut p aliud z ex nihilo. Per se aut nihil potest eē ex nihilo: q̄ si qd̄ ē ex nihilo p aliqd̄ nec ē vt id per quod est prius sit Quoniam igitur hec essentia prior seipā non est: nullomodo est ex nihilo per se. At si dicitur per aliquā naturā aliā extitisse ex nihilo non z summa omnū sed aliquo inferior: nec est per se hic quod est sed p aliud. Item si per aliquid est ipā ex nihilo id per quod est magnū bonūz fuit cū causa tanti boni fuit. At nullum bonum potest intelligi ante illud bonū sine quo nihil est bonum hoc autē bonū sine quo nihil est bonum satis liquet hāc esse summam naturā de qua agitur. Quare res nulla v̄ nullum precessit per quā ista ex nihilo esset. Deniq̄ si hec ipsa natura est aliud: aut per nihil aut ex nihilo: proculdubio aut ipsa nō est per se z ex se qd̄ quid est aut dicitur ipā nihil quod vtrūq̄ superfluum est exponere quā falsum est: licet igitur sūma substantiā nō sit per aliquid efficiens aut ex aliqua materia: nec aliquibus adiuta sit causis vt ad se se pducere nullatenus tamē est p nihil aut ex nihilo: quia p se ipsaz et ex se ipsa est quicqd̄ est. Quō ḡ tādē eē intelligē-

da est p se et ex se si nec ipsa se fecit nec ipsa sibi materia extitit nec ipsa se quolibz mō vt qd nō erat esset adiuuit: nisi forte eo mō intelligendū videf qd dicit quia lux lucet vel lucēs ē p seipam et ex se ipsa. Quemadmodū em̄ sese habent adinuicem lux et lucere et lucens: sic sunt adinuicem essentia esse et ens hoc est existens siue subsistens ergo summa essentia et sūme esse et sūme ens: id ē sūme existēs siue summe subsistēs non dissimilē sibi cōueniēt q̄ lux et lucere et lucens.

Quō alia oīa sint p illā et ex illā. VI.

Estat nunc de rerū earū vniuersitate que p aliud sunt discutere quō sint p summā substātiā vtz qz ipsa fecit vniuersa aut qz materia fuit vniuersorum. Nō em̄ opus est querere vtrum ideo sint vniuersa p ipam qz alio faciente aut alia materia existēte: illa tñ quolibet mō vt res omēs essent adiuuit cū repugnet his que iā supra patuerunt si scdo loco et nō principaliter sint p ipas quecunq; sunt. Prīmū itaq; mihi querendū esse puto vtrū vniuersitas rerū que per aliud sunt sit ex aliqua materia. Nō autē dubito hanc mundi molē cum pūbus suis sicut videmus formatā consistare ex terra et aq̄ et aere et igne q̄ sunt quatuor elemēta aliquomō intelligi posse siue his formis quas cōspicimus: i rebus formatis vt eoz informis aut etiam confusa natura videat esse materia oīm corporū suis formis discretorū nō in quā hoc dubito s; quero vñ hic ipsa quā dixi mundane molis materia sit. Nā si hui⁹ materie est aliqua materia alia verius ē corporēe vniuersitatis materia. Si igit vniuersitas rerū seu visibilū seu inuisibilū ē ex aliqua materia pfecto nō solū nō pōt esse sed nec dici pōt ex aliqua materia q̄ ex sūma natura aut ex seipsa aut ex aliqua tercia cēntia que vtiq; nulla ē.

Quippe nihil omnino vel cogitari pōt esse pter illud summū omniū qd ē p seip

sum et vniuersitatem eoz que nō p se s; p idē summū sūt: quare qd nullo modo aliud est nulli⁹ rei materia est. Ex sua vero natura rerū vniuersitas que p se nō ē esse nō pōt: que si hic esset aliquo mō eēt p se et p aliud q̄ p id p qd sunt cuncta q̄ oīa sunt falsa. Itē omne qd ex materia est ex aliquo est: et postertus est eo: quoniam igit nihil est aliud a seipso vel posterius seipso: cōsequit vt nihil sit materialiter ex seipso. Ac si ex summe materia nature pōt esse aliud minus ipsa summū bonū mutari et corrumpi pōt qd nephā est dicere. Quapropter qm̄ omne quod aliud est q̄ ipsa minus est ipsa. Impossibile est aliud: aliud hui⁹ hoc mō eēt ex ipsa. Amplius dubiū nō est qz nullatenus est bonū p qd mutat vel corrumpitur summū bonū. Quod si qua minor natura est ex summi boni materia: cū nihil sit vnū cū q; nisi p summā essentiam mutatur et corrumpit summū p ipm̄ bonū. Quare summa essentia que est ipsū summū bonū nullatenus est bonū quod est inconueniens. Nulla igit minor natura materialiter est ex summa natura. Cum igit eaz essentia que p aliud sibi constet nō esse velut ex materia ex summa essentia: nec ex se nec ex alio manifestū est qd ex nulla materia est. Quare: qm̄ quicqd qm̄ est p summā essentia est: nec p ipsam aliquid aliud esse pōt nisi ea aut faciente aut materia existente. Consequitur de necessitate vt pter eā nihil sit nisi ea faciente: et qm̄ nihil aliud est vel fuit nisi illa et que facta sunt ab illa nihil omnino facere potuit p aliud vel instrumentū vñ ad instrumentū qm̄ p seipsam. Ac omne quod fecit sine dubio aut fecit ex aliquo velut ex materia aut ex nihilo. Quā igit certissime patet: qz essentia oīm que pter sūmam essentiam sunt ab eadez summa essentia facta est. Et qz ex nulla materia ē pculdubio nihil apertius q̄ q̄ illa summa essentia tantā rez molem tā numero

Monologion

sam multitudinē tam formose formataz
tam ordinate variatam tam conuenientē
diuersam sola per seipāe produxit ex ni-
hilo.

Quō intelligēdum sit q̄ omnia fecit
ex nihilo. Capitulū. VII.

Ed occurrit quedam dubitatio
de nihilo. Nam ex quocunq̄ sit
aliquid id causa est eius q̄ ex se

fit et omnis causa necesse est aliq̄ ad es-
sentiam effectus p̄beat adiuuētuz. Qd̄
sic omnes tenēt experimēto: vt etiā nul-
li rapiatur contēdendo vt vix illi surri-
piatur decipiēdo. Si ḡ factū est ex nihilo
aliud ip̄m nihil fuit causa eius: quod
ex ip̄o factū est. Sed quō id qd̄ nullā ha-
bebat eē adiuuēt aliud vt pueniret ad es-
se. Si aut̄ nullum adiuuētum de nihilo
prouenit ad aliud cui aut quailter p̄fua-
deatur quia ex nihilo aliud efficiatur.

Præterea nihil aut significat aliqd̄ aut
non significat aliqd̄. Sed si nihil ē ali-
ud quēcūq̄ facta sunt ex nihilo facta sūt
ex aliquo. Si vero nihil nō est aliud qm̄
intelligi non potest vt ex eo q̄ penit̄ nō
est fiat aliqd̄ nihil sit ex nihilo. Sic vox
oīm est quia nihil de nihilo. Unde vide-
tur consequi vt quicqd̄ fit fiat ex aliquo.
Aut eum fit de aliquo aut de nihilo. Si
igitur nihil sit aliud siue nihil nō sit aliqd̄
cōsequi videtur vt quicquid factum est
factum sit ex aliquo. Quod si verum
esse ponitur omnib⁹ que supra disputa-
ta sunt opponit̄. Unde qm̄ q̄ erat nihil
aliud erit: id qd̄ maxime aliquid erat: ni-
hil erit. Ex eo nāq̄ q̄ quādam sbam ma-
xime oīm existētem inuenerā ad hoc vt
omnia alia ab ea facta essent sic vt nihil
esset vnde facta esset rationādo peruene-
ram. Quare si illud vnde facta sunt qd̄
putabam esse nihil: est aliquid quicquid
inuentum est in abam de sūma essentia ē
nihil: quid igitur est de nihilo: naz nihil
quod videam posse obici tibi penē iā fa-
ctū statui in hac meditatōe negligere.

Quæ ea que facta sunt ex nihilo non ni-
hil erant anteq̄ fierēt q̄tum ad rationē
faciētis. Capitulū. VIII.

Quibus itaq̄ vtrūq̄ modis qd̄
ad p̄sentis impedimēti sufficit ex-
ponētuz exponi potest: si qua
substantia dicitur esse facta ex nihilo.

Unus quidem modus est quo volum⁹
intelligi penitus nō esse factū quod dici-
tur ex nihilo esse cui simile est cū queren-
ti de tacente vnde loquat̄ respōdetur de
nihilō id est non loquit̄. Secundum quē
modū de ipsa summa essentia ⁊ de eo qd̄
penitus nec fuit nec querenti. Unde fa-
ctum sit: recte respōderi potest de nihilo
id est neq̄ factū est: q̄ sc̄sus de nullo eo-
rum que facta sūt intelligi potest. Alia
significatio est que dici potest quidē ve-
ra esse tamē non potest: vt si dicat̄ sic eē
factum ex nihilo vt ex ip̄o nihilo id ē ex
eo qd̄ penitus nō est: factū sit quasi ip̄m
nihil sit aliud existens ex quo possit ali-
quid fieri: qd̄ qm̄ semper falsū est quoti-
ens esse ponitur impossibilis incōueniē-
tia cōsequitur. Tercia interpretatio qua
dicitur aliquid esse factum de nihilo euz
intelligimus esse quidē factū: sed nō es-
se aliud vnde sit factum p̄ similem signi-
ficatōem dici videtur cū homo cōtrista-
tus sine causa dicitur cōtristatus de ni-
hilo: Secundum igitur hūc sensum si in-
telligatur qd̄ supra conclusū est quia pre-
ter sūmā essentiam cūcta que sunt ab ea:
dē ex nihilo facta sūt: id est nō ex aliquo
sicut ip̄a cōclusio p̄cedētia pueniēt̄ se-
quet̄ ita ex eadem cōclusionē: nihil incō-
ueniēs subsequet̄ q̄uis nō incōueniēt̄
⁊ sine omni repugnātia ea que facta sūt
a creatrice sba dici possunt ex nihilo eo
mō quo dici solet: diues ex paup̄: ⁊ rece-
pisse quis sanitatē ex egritudine: id est:
qui prius paup̄ erat nūc est diues: q̄ an-
tea nō erat: ⁊ qui prius habebat egritu-
dinē nūc habet sanitatē quā ātea nō ha-
bebat. Hoc igit̄ mō nō incōueniēt̄ in-

Intelligi potest si dicat creatrix essetia vni-
uerſa feciſſe de nihilo ſiue qđ vniuerſa p
illaz facta ſunt de nihilo id eſt que prius
nihil erāt nūc ſūt aliquid. Hac ipa quip-
pe voce qua dicitur quia illa fecit ſine qđ
iſta facta ſūt intelligit: quia cū illa fecit
aliqua fecit: et cū iſta facta ſūt nō niſi ali-
qua facta ſūt. Sicut eſt aspiciētes ali-
quem de valde hūili fortuna multis opi-
bus ab aliquo honoribus que exaltatū:
dicimus: ecce ille fecit iſtū de nihilo aut
factus eſt ille ab iſto de nihilo: id eſt ipſe
qui prius quaſi nihilū reputabat nūc il-
lo faciēte vere aliquid eſtimatur. Cle-
rum video: mihi videre quoddā negli-
gēter diſcernere cognouit: ſed qđ ea que
facta ſūt ante qđ fierēt dici poſſūt fuiſſe ni-
hil. Nullo nāq; pacto fieri poſteſt aliud
rationabiliter ab aliquo: niſi inſcientis
ratōe pcedat aliqđ rei faciēde quaſi exē-
pli: ſiue vt apcius dicat forma vel ſimi-
litudō aut regula. Patet igit itaq; qm
prius quā fierent vniuerſa erāt in ratio-
ne ſumme nature: quid: aut qualia: aut
quō futura eſſent: quare cū ea que facta
ſūt: claruz ſit nihil fuiſſe ante qđ fierēt qđ
tum ad hoc quia nō erant qđ nūc ſūt: nec
ex quo fierēt non tamē nihil erāt qđ tum
ad rationē faciētis p quā et ſecūdū quaz
fierent.

Quia ſit quedam remū locutio ſicut
faber dicit prius apud ſe quod facturuz
eſt.

Capitulū. IX.

Quia aut forma rerum que in ei^o
ratione res creādas pcedebat
qd aliud eſt quā reruz quedā in
iſa ratione locutio veluti cū faber factu-
rus aliqđ ſue artis opus prius illud in-
tra ſe dicit mentis cōceptōe. Mentis aut
ſiue rationis cōceptōez locutiōem hic in-
telligo: nō cū voces rez ſignificatiue cogi-
tāt: ſed cū res ipſe vlt future: vel iā exi-
ſtentes acie cogitatōis in mēte cōſpicuū
tur. Frequēti namq; vſu cognoscatur qđ
rem vnā tripliciter loqui poſſum^o. Aut

enim res loquimur ſignis ſenſibilib^o id
eſt que ſenſibus corporeis ſentiri poſſūt
ſenſibiliter vtendo: aut eadez ſigna que
foris ſenſibilia ſunt intra nos ſenſibiliter
cogitando: aut nec ſenſibiliter hūis ſignis
vtēdo: ſed res ipſas vel corporez ymagina-
tōe vel rationis intellectū p rerū ipſarū
diuerſitate intus in noſtra mēte dicēdo.

Aliter nāq; hoīem dico cum eum hoc
noīe qđ eſt homo ſignifico: aliter cū idēz
nomen tacens cogito: aliter cum euz ip-
ſum hoīem mens aut p corporez ymagi-
nē aut p rationē cōtineſ: p corporez qui-
dem ymaginē cū eius ſenſibile figuram
ymaginā. Per ratōem vero vt cū vni-
uerſalē eius eſſetiā que eſt animal rōna-
le mortale cogitat. Hee vero tres lo-
quēdi varietates ſingule verbis ſui ge-
neris conſtant ſed illius quā terciā et vl-
timā poſui locutiōis verba cū de reb^o non
ignoratis ſūt: naturalia ſūt et apud om-
gētes ſunt eadem: et quō omnia alia ver-
ba propter hoc ſūt inuēta vbi iſta ſūt ni-
lum aliud verbū eſt neceſſarium ad rem
cognoscēdam et vbi iſta eſſe nō poſſunt
nullū aliud eſt vtile ad rem oſtēdēdam

Poſſūt etiā non absurde dici tāto ve-
riora quāto magis rebus quarū ſūt ver-
ba ſimilia ſunt et eas expreſſius ſignant
exceptis nāq; rebus illis quib^o ipſi vtī-
mur p nominibus ſuis ad eaſdē ſignifi-
candas: vt ſūt quedā voces velut a vo-
calis exceptis inquā hūis nullū aliud ver-
bum ſit videtur rei ſimile cuius eſt vbi
aut ſic eam exprimit quō illa ſimilitudo
que in acie mētis rem ipſam cogitātis ex-
primiſ. Illud igitur iure dicendū eſt:
maxime ppriū et pncipale rei verbum
Quapropter ſi nulla de niſa re locutio tā-
tuz ppinquāt rei quantū illa que huius-
modi verbis conſtat nec aliqđ aliud taz
ſimile rei future vel iam exiſtēs in ratōe
alicuius poſteſt eſſe non immerito videri
poſteſt apud ipſam ſummā ſbam talē rez
locutiōem et fuiſſe ante qđ eſſēt vt per eam

Phonologion

fieri et esse cum facta sunt ut per ea sciatur.

¶ tamen multa sit in hac similitudine dissimilitudo. Capitulum. X.

¶ Et quis summam rem constet prius in se quasi dixisse cuncta creaturam quam eam sed eandem et per

eandem suam intimam locutionem dederet quod admodum faber prius mente concipit quod postea secundum mentis conceptum opere perficit. Ab alia tamen in hac similitudine in tuorum dissimilitudinibus Illa namque nihil omnino aliunde assumpsit unde vel eorum quae factura erant formam in seipso compingeret vel ea ipsa id quod sunt perficeret: faber vero penitus nec mente potest aliquid corporeum concipere imaginando nisi id quod aut totum simul aut per partes ex aliquibus rebus aliquo modo iam didicit: nec opus mente conceptum perficere si desit aut materia: aut aliud sine quo opus precogitatum fieri non possit: quare enim homo tale quod animal potest cogitare: quare tamē hoc sit confingere: nequaquam tamē hoc facere valet componendo in eo partes quas ex rebus aliis cognitis in memoriam attraxit. Quare in his differunt ab invicem ille in creatrice rebus et in fabro suorum operum faciendorum intime locutiones quod illa nec assumpta nec adiuta aliunde sed prima et sola eas sufficere potuit suo artificio ad suum opus perficiendum. Ista vero nec prima nec sola nec sufficiens est ad suum incipiendum.

Quapropter ea quae per illam creatura sunt omnino non sunt aliud quod non sunt per illam. Quae vero per ipsam sunt penitus non essent aliud quod non sunt per ipsam.

¶ Huiusmodi essentiae locutio sit summa essentia. Capitulum. XI.

¶ Et cum pariter ratione docete sit certum quia quicquid summa rebus fecit per aliud quam semetipsam.

Et quicquid fecit per suam intimam locutionem fecit siue singula singulis verbis siue potius uno verbo simul omnia dicendo: quid magis necessarium videri potest

quam hanc summe essentiae locutionem non esse aliud quam summam essentiam? Ad id igitur negligenter pertendendum huius locutionis considerationem puto sed priusquam de illa possit tractari diligenter eiusdem summe esse proprietates aliquas studiose investigandas existimo.

¶ Sicut omnia per summam essentiam facta sunt ita vigeant per ipsam. Capitulum. XII.

¶ Instat ergo per summam naturam esse factum quicquid non est idem illi. Dubium autem non nisi irrationabili menti esse potest quod cuncta quae facta sunt eodem ipso sustinente vigent et perseverant esse quod diu sunt quo faciente de nihilo habent esse quod sunt. Simili namque per omnia ratione qua collectus est omnia quae sunt esse per unum aliud: unde ipsum solum est per seipsum et alia per aliud. Simili inquam ratione potest probari quod quaecumque vigent: per unum aliud vigent. Unde illud solum viget per seipsum et alia per aliud. Quod quomodo aliter esse non potest nisi ut ea quae sunt facta per aliud videntur et id a quo facta sunt vigeant per seipsos necesse est ut sicut nihil factum est nisi per creatricem presentem essentiam ita nihil vigeat nisi per eiusdem servatricem presentem.

¶ Illa sit in omnibus et omnia sint ex illa et per illam et in illa. Capitulum. XIII.

¶ Quod si ita est imo quia ex necessitate sic est consequitur ut ubi ipsa non est nihil sit. Ubique igitur est et per omnia et in omnibus. Ac quomodo absurdum est ut scilicet quod admodum nullatenus aliquid creatum potest exire creatis et fovendis immitate: sic creatas et fovens nequaquam valeat aliquo modo excedere factorum universitatem liquet quod ipsa est que cuncta alia portat et superat et claudit et penetrat. Si igitur his illis que superius sunt inuenta iungantur eadem est que in omnibus est et per omnia et ex qua et per quam et in qua omnia.

¶ Possit autem non possit de illa dici substantialiter. Capitulum. XIII.

Am non immerito valde moue-
 or quā studiose possū inquirere
 quid oīm que de aliquo dici pos-
 sunt huic tam admirabili nature queat cō-
 uenire substācialiter. Quā em̄ mirer si
 possit in noībus vel verbis que aptam⁹
 rebus factis de nihilo reperire: q̄ digne
 dicat̄ de creatrice vniuersoz s̄ba tēptan-
 dum tamē est ad quid hāc indagatōem
 ratio pducet. Itaq; de relatiuis quidez
 nulli dubiū quia nullū eozū s̄bale est ille
 de quo relatiue dicit̄. Quare siquid de
 summa natura dicit̄ relatiue non est eius
 significatū s̄bale. Unde hoc ip̄m que sū-
 ma est oīm sūte maior oībus que ab illa
 facta sūt vel aliquid aliud similiter rela-
 tiue dici potest: manifestū est qm̄ nō ei⁹
 naturalem designat essentiā. Si em̄ n̄
 la earū rerum vnq; esset quaz relatione
 sūma ⁊ maior dicit̄ ip̄a nec sūma nec ma-
 ior intelligeret̄: nec tamē idcirco minus
 bona esset aut essentialis sue magnitudi-
 nis in aliquo detrimētuz pateret. Qd̄
 ex eo manifeste cognoscit̄ qm̄ ip̄a q̄cqd̄
 bonū vel magni est nō est per aliud quā
 p̄ seip̄am. Si igit̄ sūma natura sic potest
 intelligi nō summa vt tamē nequaq; sit
 maior aut minor quā cū intelligit̄ sūma
 oīm: manifestū est qm̄ sūmū non simpli-
 citer significat illā summā essentiā q̄ om-
 nino maior ⁊ melior est qm̄ q̄cqd̄ non est
 quod ip̄a. Quod aut̄ ratio docet de sū-
 mo nō dissimiliter inuenit̄ in simpliciter
 relatiuis. Illis itaq; que relatiue dicit̄ur
 obmissis quia nullū eoz simpliciter demō-
 strat alicuius essentiā. Ad alia discutiē-
 da se cōuertat intētio. Equidē si quis
 singula diligēt̄er intueat̄ quicqd̄ est pre-
 ter relatiua aut tale est vt ip̄m oīno meli-
 us sit quā nō ip̄m aut tale vt non ip̄m in
 aliquo meli⁹ sit quā ip̄m. Ip̄m aut̄ ⁊ nō
 ip̄m nō aliud h̄ intelligo quā vtz nō ve-
 rum corp⁹ nō corp⁹ ⁊ h̄is similia. Adhe-
 li⁹ quidē est oīno aliud quā non ip̄m vt
 sapiens: quā nō ip̄m sapiēs: id est meli⁹

est sapiens quā non sapiens. Quis em̄
 iustus nō sapiens melior videat̄ q̄ non
 iustus sapiēs nō tamē melius simplici-
 ter est non sapiēs quā sapiēs: oīm em̄ nō sa-
 piens simpliciter inquātuz non sapiēs ē
 minus est quā sapiēs: quia oē nō sapiēs
 meli⁹ esset si esset sapiēs simpliciter oīo
 meli⁹ est vtz quā non ip̄m: id est: qm̄ nō
 vtz ⁊ iustum quā nō iustū: ⁊ viuūt q̄ nō
 viuūt. Melius aut̄ est in aliquo nō ip̄m
 quā ip̄m: vt nō aux quā aux. Itā meli⁹
 est homini esse non aux quā aurū: q̄uis
 forsitan melius esset alicui aux esse quā
 non aux esse vt plūbo. Cum em̄ vtrūq;
 scilicet hō ⁊ plūbū sit nō aux: tāto meli⁹
 alicuis est hō quā aux quāto inferioris
 nature esset si esset aux ⁊ plūbum tanto
 vilius est quāto preciosius esset si aurū
 esset. Patet aut̄ ex eo quod sūma natura
 sic intelligi potest nō summa vt nec sum-
 mū omnino melius sit quā nō sūmū nec
 nō summū alicui melius quā summū:
 multa relatiua esse que nequaq; hac cō-
 tineant̄ diuisiōe. Utrū aut̄ aliqua cōti-
 neant̄ inquirere sup̄ sedeo ⁊ ad ppositū
 sufficiat q̄ de illis notū est nullum eozuz
 simplicitez scilicet summe nature s̄bam de
 signare. Lū igit̄ quicqd̄ aliud est si sū-
 gula despiciat̄: aut si meli⁹ quā non ip̄m
 aut nō ip̄m i aliq̄ sit meli⁹ quā ip̄m sic ne-
 phas est putare quod s̄ba summe natu-
 re sit aliqd̄ quo melius sit aliquo mō nō
 ip̄m sic necesse est vt sit quicqd̄ oīno me-
 lius est quā nō ip̄m. Illa em̄ sola ē qua
 penitus nihil est melius ⁊ que melior est
 oībus que nō sunt q̄ est ip̄a. Nō est igit̄
 corpus vel aliud eoz que corporei sens⁹
 discernūt. Quippe h̄is oībus meli⁹ est
 aliquid quod nō est q̄ ip̄a sunt. Adhens
 em̄ rationalis que nullo corporeo sensu:
 quid v̄ qualis vel quāta sit p̄cipit̄ quā-
 to minor esset si esset aliud eozū que cor-
 poreis sensibus s̄biacent tanto maior est
 quā quodlibet eozū. Penit⁹ em̄ ip̄a sū-
 ma essentiā tacenda est esse aliud eozum

Ronologion

quibus est aliud q̄ non est q̄ ipsa sunt superiorius: et est omnino sicut ratio docet dicenda quodlibet eorū quibus est omne q̄ non est q̄ ipsa sunt inferiorius: quare necesse est esse eā viuētem sapiētem potētē et omnipotētē verā iustā beatā eternam et quicquid simpliciter absolute meli⁹ quā non ipm. Quid ergo querat ampli⁹ qd̄ summa illa sit natura si manifestū est qd̄ omnium aliquid nō sit.

Quidem sit illi iustā q̄ est esse iusticiā et eodem mō de hīs que similiter de illa dici possūt et qd̄ nihil horū mōstret qualis illa vel quāta sit q̄ d̄ sit. **La. XV.**

Ed fortasse cuz dicitur iusta vel magna vel aliud similiū nō ostēditur quid sit vel potius qualis vel quāta sit. Per qualitātē quippe vel quantitātē quodlibet eorū dici videtur.

Omne nāq̄ q̄ iustū est p̄ iusticiā iustū est et alia huius simpliciter. Quare ipsa sūma natura nō est iusta nisi p̄ iusticiā. Videtur igit̄ participatōe qualitatis iusticie scilicet iusta dici sūme bona sba qd̄ si ita est p̄ aliud est iusta nō p̄ se. Ac h̄ contrariū est veritati p̄specte quia bona vel magna vel subsistēs q̄ omnino p̄ se ē non p̄ aliud. Si igit̄ nō est iusta nisi p̄ iusticiā: nec summa potest esse nisi per se quid magis cōspiciū quid magis necessariū q̄ q̄ eadem natura est ipsa iusticia et cum iusta p̄ se dicat̄ esse nō aliud intelligitur q̄ p̄ iusticiā. Quapropt̄ si queratur quid sit ipsa summa natura de qua agitur quid veri⁹ respōdetur q̄ iusticia. Quidēdum igit̄ quō intelligēdū sit quādo illa natura que est ipsa iusticia dicitur iusta. Qm̄ em̄ hō nō potest esse iusticia: iusticiā aut̄ habere potest. Nō em̄ intelligit̄ iustus hō existēs iusticia sed habēs iusticiā. Qm̄ igit̄ sūma natura non proprie dicat̄ iusta quia habet iusticiā f̄ existit iusticia cum dicat̄ iusta. pp̄ie intelligitur existēs iusticia nō aut̄ habēs iusticiā quare si cū dicitur existēs iusticia

non dicitur qualis est sed quid est consequitur ut cuz dicat̄ iusta nō dica f̄ q̄lis sit q̄ quid sit. Deinde qm̄ de illa suprema essentia idem est dicere quia est iusta et qz est existēs iusticia et cū dicat̄ est existēs iusticia nō est aliud quā est iusticia nihil differt in illa siue dicat̄ est iusticia siue ē iusta. Quapropt̄ cū querit̄ de illa quid non est minus? congrue respōdere iusta q̄ iusticia qd̄ non in exēplū iusticie ratū esse cōspicitur h̄ de omnibus que simpliciter de ipsa summa natura dicitur intellectus sentire p̄ rationē cōstringit̄. Quicquid igitur eorū de illa dicat̄ nō qualis vel quanta sed magis quid sit mōstrat̄. Sed palā est quia quodlibet bonū summa natura sit sūme illud est. Illa igit̄ est summa essentia: et sūma vita: sūma ratio: summa salus: sūma iusticia: sūma sapientia: summa veritas: summa bonitas: sūma magnitudo: summa pulchritudo: summa immortalitas: sūma incorruptibilitas: sūma imutabilitas: sūma beatitudo: sūma eternitas: sūma prās sūma vnitas: quod nō est aliud quā sūme ens summe viuēs et alia simpliciter.

Quia sit simpliciter ut oia que de ei⁹ essentia dici possūt vnuz idem q̄ sit in illa et nihil de ea dici possit substantialiter nisi in eo q̄ quid est. **Capitulū. XVI.**

Ud ergo si illa summa natura q̄ tot bona est erit ne cōposita tot pluribus bonis an poti⁹ nō sunt plura bona sed vnū bonum taz pluribus noibus significatū. Omne em̄ cōpositum vt subsistat indiget hīs ex quibus componit̄ et illis debet quidē q̄ est: quia quicquid est p̄ illa est et illa q̄ sunt p̄ illa nō sūt et idcirco penitus summū nō est. Si igit̄ sūma natura illa cōposita est ex pluribus bonis h̄ omnia que omni composito insunt in illaz incidere necesse est. Quod nephas falsitatis apta ratōe destruit et obruit tota que supra patuit necessitas veritatis. Cum igit̄ illa natura

nullo modo cōposita sit et tamem oīmodo tot illa bona sic necesse ut illa omnia non plura sed vnū sint. Idem igitur est quodlibet vnū illoꝝ quod omnia sunt simul siue singula ut cū dicitur iusticia vel essentia vnū significat quod alia vel omnia simul vel singula. Quēadmodū itaque vnū est quicquid essentialiter de sūma substantia dicitur ita ipsa vno modo vna cōsideratōe est quicquid est essentialiter. Cū enim aliquis homo dicat: corpus et rationalis: et homo nō vno modo vel cōsideratōe hec tria dicitur. Scdm aliud enim est corpus et scdm aliud rationalis et singulū horū nō est totū id quod est hō. Illa vero summa essentia nullo modo sic est aliquid ut illud idem scdm aliū modū aut scdm aliam cōsideratōem nō sit quia quicquid aliquo modo essentialiter est quod est totū quod ipsa est. Nihil igitur quod de ei⁹ essentia vere dicitur in eo quod qualis vel quantitas sed in eo quod quid sit accipitur. Quicquid enim ē vel quēle vel quātū est et aliud in eo quod quid ē vnde nō simpliciter sed cōpositū ē.

¶ Sit sine principio et sine fine. XVII.

Ex quo igitur tā simplex natura creatrix et vigor oīm fuit vel vsque quo futura est: an potius nec ex quo nec vsque quo est sed sine principio et sine fine. Si enim principium habet aut ex se vel per se habet aut ex alio vel per aliud aut ex nihilo vel pro nihilo. Sed constat per veritatem iam prospectā: quia nullo modo ex alio vel ex nihilo vel per aliud vel per nihil est. Nullo igitur modo per aliud vel ex alio aut per nihil vel ex nihilo incipit sortita est. Ex se ipsa vero vel per se incipit habere nō potest quēquid ex se ipsa et per se ipsam sit. Sic enim est ex se et per se nullo modo sit alia essentia que est per se et per alia per quā et ex qua est. Quicquid autem ex aliquo vel per aliud incipit esse nō est oīno idem illi ex quo vel per quod incipit esse. Summa igitur natura non incipit per se vel ex se. Quis igitur nec per se nec ex

se per aliud nec ex alio nec per nihil nec ex nihilo habet principium nullomodo habet principium sed neque finem habebit. Si enim finem habitura est nō est summe immortalis et summe incorruptibilis sed constat quia est summe et immortalis et incorruptibilis non habebit igitur finem. Amplius si finem habitura est aut volens aut nolens deficiat. Sed p̄certo nō est simplex bonū cuius voluntate perit summum bonū. Ac ipsa est verū et simplex bonum quare sua spēte non deficiet ipsa quod certū est esse summū bonū. Si vero nolens peritura est non est summe potens nec oēs rationis necessitas asseruit eā summe potētē esse et oīpotētē. Nō igitur nolens deficiet quare sic nec volens neque nolens summa natura finem habebit nullomodo finem habebit. Amplius si illa summa natura sine habebit vel principium non est vera eternitas quod ē supra inexpugnabilis inuentū. Deinde cogitet quod potest quādo incipit aut quā nō fuerit hō verū scilicet quod futurū erat aliquid: aut quādo desinet et nō erit hō verū scilicet quod p̄teritū erit aliud. Quod si neutrum horū cogitari potest et vtrūque hoc vix sine veritate esse non potest impossibile est vel cogitari quod veritas principium vel finem habeat. Denique si veritas habuit principium vel habebit finem antequam ipsa inciperet vix erat tunc quia non erit veritas et postquam finita erit vix erit quia non erat veritas. At quia vix non potest esse sine veritate erat igitur veritas antequam esset veritas et erit veritas postquam finita erit veritas quod incōuenientissimū ē. Siue igitur dicatur veritas habere siue intelligatur non habere principium vel finem nullo claudi potest veritas principio vel fine quare idem sequitur de summa natura quod ipsa summa veritas est.

Quomodo nihil fuit ante aut erit post illam. Capitulum XVIII.

¶ Ed ecce iterum insurgit nihil et quicquid hactenus ratio in ve-

Monologion

ritate et necessitate concorditer a testanti-
bus differuit asserit esse nihil. Si enim ea
que supra digesta sunt necessarie verita-
tis munimine firmata sunt non fuit aliud
ante summam essentiam nec erit aliud post
eam quare nihil fuit ante eam et nihil erit
post eam. Itaque aut aliud aut nihil neces-
se est processisse vel subsecutum esse. Qui
autem dicit quia nihil fuit ante ipsam et nihil
erit post ipsam id pronuntiare videtur quod
fuit ante ipsam quando nihil erat et erit post
ipsam quando nihil erit. Quando ergo
nihil erat illa non erat: et quando nihil erit
illa non erit. Quomodo ergo non incepit ex nihi-
lo aut quomodo non deveniet ad nihilum si
illa non dum erat cum iam erat nihil et eadem
iam non erit tamen adhuc erit nihil. Quid
ergo molita est tanta moles argumen-
torum: si tam facile demolitur iteque in nihi-
lum molimina eorum. Si namque constitui-
tur ut summum esse: nihilo et precedenti suc-
cedat et subsequenti decedat quicquid su-
pra statuit verum necessitate destituitur
per inane nihilum. An potius repugnans
datur esse nihilo ne tot structure necessarie
rationis a nihilo expugnentur et summum
bonum quod lucerna veritatis questum
et inuentum est amittatur pro nihilo. Po-
tius igitur asserat si fieri potest quia ni-
hil non fuit ante summam essentiam nec
erit post illam quam cum loco datur ante vel
post illam nihilo per nihilum reducatur
ad nihilum illud esse quod per seipsum produ-
xit id quod erat nihil adesse. Duplicem
namque vna pronuntiatio gerit summam.
cum dicitur: quia nihil fuit ante summam
essentiam. Unus enim est eius sensus
quia priusquam summa essentia esset fuit cum
erat nihil. Alter vero eius est intelle-
ctus quia ante summam essentiam non
fuit aliud veluti si dicatur nihil docuit me
volare hoc autem sic exponam quia ip-
sum nihil quod signat non aliquid docuit me
volare et erit falsum: aut quia non me do-
cuit aliud volare quod est verum. Pri-

or itaque sensus est: quem sequitur supra
tractata inconuenientia et omnimoda ra-
tione pro falso repellitur. Alter vero est
que superioribus perfecta coheret conue-
nientia et tota illorum contextione verus
esse compellitur quia cum dicitur nihil fu-
it ante illam sed posteriorem intellectus
accipiendum est nec sic est exponendum
ut intelligatur aliquando fuisse quando
illa non erat et nihil erat sed ita ut intel-
ligatur quia ante illam non fuit aliquid
Eadem ratio est duplicis intellectus si
nihil dicatur post illam esse futurum. Si
ergo hec interpretatio que facta est de ni-
hilo diligenter discernitur verissime nec
aliud nec nihil summam essentiam aut pre-
cessisse aut subsecutum esse et nihil fuisse
ante vel post illam esse secutum concludi-
tur et tamen nulla iam constituto:um soli-
ditas nihil inanitate concutitur.

Quia illa sit in omni loco et tpe. XIX.

Clare autem supra conclusum sit quod
q creatrix hec natura ubique et in om-
nibus et per omnia sit et ex eo quod
nec incepit nec desinit esse consequatur quod
semper fuit est et erit sentio: tamen quid-
dam contradictiois siue murmurare quod me co-
git diligentius ubi et quando illa sit in-
dagare. Itaque summa essentia aut ubique
et semper est aut tantum alicubi et ali-
quando aut nusquam et nunquam. Quod di-
co aut in omni loco vel tempore aut de-
terminante in aliquo vel in nullo. Sed
quid videtur repugnantius: quam ut quod
verissime et summe est id nusquam et nunquam.
Deinde quomodo nullum bonum nec pe-
nitens aliquid est sine ea si ipsa nusquam vel
nunquam est: nusquam vel nunquam aliquid bonum
est et nusquam vel nunquam omnino aliquid est. Quod
quod falsum sit nec dicere opus est falsum
igitur est et illud quod illa nusquam et nunquam sit:
Aut est ergo determinante alicubi et ali-
quando aut ubique et semper. At si deter-
minante cum in aliquo loco vel tempore
g iij

ibi z tunc tantum vbi quado ipsa est po test aliud esse. Ubi vero z quando ipsa non est ibi z tunc penitus nulla est essen tia quia sine ea nihil est vnde consequit vt sit aliquis locus z aliquod tepus vbi et quando omnino nihil est. Quod qm est falsuz ipse namq locus z tempus ip sū aliud est nō pōt esse sūma natura alicu bi et aliquado determinate qd si dicit q dētermiate tēpus ipsa p se alicubi et ali quando ē sed p potentia suā est vbicūqz vel quādocūqz aliud est nō est verū: qm em potentia eius nihil aliud qz ipsa esse manifestum est nullomodo potentia ei us sine ipsa est. Cum ergo non sit alicu bi vel aliquado determinate necesse est vt sit vbicqz z semper: id est in omni loco vel tēpore.

Et in nllō sit loco aut tpe. La. XX.

¶ Quid si ita est aut tota est in om ni loco vel tempore aut tm que libet pars eius vt altera pars sit extra omnem locum z tempus. Si vero partim est z partim non est in omni loco vel tempore partes habet quod falsum est. Non igitur partim est vbicqz et semp tota autem qm est vbicqz et semper : aut enim sic est intelligendum vt tota simul sit in omnibus locis vel temporibus et per partes in singulis aut sit vt tota etiā in singulis. Verum si per partes in sin gulis est non effugit partium composi tionem z diuisionem quod valde alienū a summa natura inuētum est. Quapro pter non est ita tota in omnibus locis vt temporibus vt per partes sit in singulis.

¶ Restat altera pars discutiēda scilicet qliter summa natura sit tota i omnibus et singulis locis vel temporibz. Hoc ni mirum esse non potest nisi aut simul aut diuersis temporibus. Sed quomō ratō loci aut ratio temporis quas hactenus simul progressas eisdem vestigijs vna potuit indagare prosecutio habundices

disgredientes disputatōem videntur di uersis quasi fugere amfractibus sigilla tim suis inuestigentur discussionibus.

¶ Prīmū ergo videatur si summa natu ra tota possit esse in singulis locis aut si mul aut per diuersa tēpora. Deinde id ipsum in temporibz inqueratur. Si igitur tota ē simul in singulis locis per sin gula loca sunt singule tote. Sicut enim locus a loco distinguitur vt singula lo ca sint ita id quod totum est in vno loco ab eodem de eodem tempore totum est in alio loco distinguitur vt singula tota sint. Nam qd totū est in aliquo loco ni hil eius est quod non sit in ipso loco. At de quo nihil est qd nō sit in aliquo loco nihil est de eo quod sit eodem tempore extra eūdem locum. Quod igitur totū est in aliquo loco nihil eius est quod co dem tempore sit extra ipsum locū. Sed de quo nihil est extra quemlibet locum nihil eius est eodem tempore in alio lo co. Quare quod totū est in quolibet lo co nihil est simul in alio loco. Quod igitur totum est in aliquo loco quomō totum simul est in alio loco si nihil de eo potest esse in alio loco. Quoniam igitur vnū totum non potest esse simul totum in di uersis locis totū consequitur vt per sin gula loca singula sint tota si in singulis locis simul aliud est totum. Quapropt si summa natura tota est vno tēpore in singulis omnibus locis qz singula loca esse possunt tot singule sunt nature sum me qz irrationabile est opinari. Nō ē igitur tota vno tempore in singulis locis.

At vero si diuersis tēporibus tota est in singulis locis quando est in vno loco nullū bonum z nulla essentia est interim in alijs locis quia sine ea profus aliud non existit. Quod absurdum esse vel ip sa loca probant que non nihil sed aliqd sunt. Non ē itaqz summa natura tota in singulis locis diuersis temporibus.

liberem tempore nec
tota est in singulis
modo est tota in
non igitur est in
natura sit in sin
simul aut distan
tempore.
modo sit in omni et in nullo
L. ap. X.
et modo est aliud tota
in singulis temporibz
tempora simul non sunt.
horum et distanctia tota est
temporibus quoniam admodum
vno tēpore est ibi et ibi dicit
consequatur quia tūc est et
quis eaz que nihil aliud est q
natura non est tota simul sed i
per partes per tempora partes
nihil aliud est q ipsa e
natura igitur essentia eaz vni
temporū diuisionem.
natura eaz per tempora caritas
natura aut ipsa temporibz
natura et futurum. Quod
natura eaz vel existenti eaz
natura nihil aliud sit quia esse
natura vniuersa ratio indubitabile
natura eaz caritas habet potesta
natura futurum consequenter quo
natura habet potestatem proficere
natura. Et quod potestas est non
natura futurum et qd potestas est
natura nec futurum et quod fut
natura est potestas vel potestas
natura habet qz supra rationabile
natura necessitate claruit quia n
natura scilicet nullomodo compo
natura simpliciter est z summa
natura si aliud et aliud est in
temporibus et per tempora d
natura partes aut potestas n

Monologion

Quod si nec eodem tempore nec diuer-
 sis temporibus tota est in singulis locis
 liquet quia nullomodo est tota in singu-
 lis: omnib⁹ locis non igitur est indagand-
 uz si tota summa natura sit in singulis
 temporibus: aut simul aut distincte per
 singula tempora.

Quomodo sit in omni et in nullo lo-
 co. Capitulum XXI.

Ed quomodo est aliud totuz si-
 mul in singulis temporib⁹ si ip-
 sa tempora simul non sunt. Si
 vero seperatum et distincte tota est in sin-
 gulis temporibus quemadmodum ali-
 quis homo totuz est heri et hodie et cras.
 Et proprie dicitur quia fuit et est et erit.
 Ergo eius etas que nihil aliud est q^m ei-
 us eternitas non est tota simul sed e par-
 tibus extensa per temporum partes. At
 eius eternitas nihil aliud est q^m ipsa esse-
 tia. Summa igitur essentia erit diuisa p
 partes sed temporum distinctiones. Si
 enim eius etas per temporū cursus pro-
 ducitur habet cum ipsis temporib⁹ pre-
 sens preteritum et futurum. Quid autē
 aliud est eius etas vel existendi diutur-
 nitas quā eius eternitas. Ergo cum ei⁹
 eternitas nihil aliud sit quā eius essentia
 sicut supra digesta ratio indubitabiliter
 probat si eius eternitas habet preterituz
 presens et futurum consequenter quoq³
 eius essentia habet preteritum presens et
 futurum. At quod preterituz est non est
 presens vel futurum et qd presens est nō
 est preteritum nec futurum et quod futu-
 rum est non est preteritū vel presens quo-
 modo ergo stabit q^d supra rationabili et
 perspicua necessitate claruit quia illa sū-
 ma natura scilicet nullomodo composi-
 ta sed summe simpliciter est et summe in-
 commutabilis si aliud et aliud est in di-
 uersis temporibus et per tempora distri-
 buras habet partes aut potius si illa ve-

ra sunt imo quia liquido vera sunt quo-
 modo hec possibilis sunt? Nullo igitur
 modo creatrix essentia aut etas aut eter-
 nitas eius recepit preteritum vel futurū
 presens enim quomodo nō habet si ve-
 re est sed fuit significat preteritum et erat
 futurum. Nunq^m igitur illa fuit vel erit:
 quare nō est distincta sicut nec simul to-
 ta in diuersis singulis temporib⁹. Si
 igitur sicut discussum est nec sic est tota
 in omnibus locis vel temporibus vt se-
 mel sit tota in nominibus et per partes in
 singulis nec sicut tota sit in singulis ma-
 nifestum est quia non est vllō modo om-
 ni loco vel tempore tota. Et quomodo
 similiter per visum est quia nec sic est in
 omni loco v^l tempore vt pars sit in om-
 ni et pars sit extra omnē locum v^l tem-
 pus impossibile est vt sit vbiq³ et semper
 Nullatenus em̄ potest intelligi esse vbiq³
 et semper nisi aut tota aut pars. Qd
 si nequaq³ est vbiq³ et semper aut erit de-
 terminate in aliquo loco v^l tempore aut
 in nullo determinate aut eam in aliquo
 nō posse esse iā discussū est. In nullo igit^r
 loco vel tempore: id est nusq³ et nūq³ est
 Non eniz potest esse nisi aut in omni aut
 in aliquo. Sed rursus cum constet in ex-
 pugnabiliter non solum quia est per se
 sine principio et sine fine sed quia aliquid
 sine ea nec v^l q³ nec nunq³ est necesse illā
 esse vbiq³ et semper.

Quomodo melius intelligi possit est
 vbiq³ quā in omni loco. Cap. XXII.

Quomodo ergo conuenient hec
 q^d tam contraria secundum prolax-
 tionem et tam necessaria secūdu
 probationem? fortasse quodammodo ē
 summa natura loco vel tempore quo nō
 prohibetur sic esse simul tota in singulis
 locis vel temporibus vt tamen non sint
 plures tote s³ vna sola tota nec ei⁹ etas q^d
 nō ē nisi q^d eternitas nō sit distributa in

presens preteritū z futurū. Non em̄ vidē
tur hac lege loci ac temporis cogi nisi ea
que sic sunt in loco vel tempore vt loci
spacium vel temporis diurnitatē non
excedant. Quare sicut de hijs que hui⁹
sunt vnum idemq; totum simul nō pos-
se esse totum in diuersis locis vel tempo-
ribus omni veritate asseritur. Ita i hijs
que huius non sunt idipm̄ nulla necessi-
tate concluditur. Iure namq; dici vi-
detur q; tātum eius rei sit aliquis locus
cuius quātitatem locus circūscribendo
continet z continēdo circūscribitz quod
eius rei solum sit aliquod tempus cuius
diurnitatē tempus metiēdo aliquo
mō terminant et determinādo metitur.
Quapropter cuius amplitudini aut diu-
rturnitati nulla meta vel a loco vel a tem-
pore opponitur illi nullum esse locū vel
tempus vere proponit. Quā namq; nec
locus illi facit q; locus nec temp⁹ quod
tempus nō irrationabiliter dicitur quia
nullus locus z nullum tempus est tem-
pus. Quod vero nullum locū aut tem-
pus habere cōspicitur id profecto nulla-
tenus loci aut temporis legem sbire con-
uincitur. Nulla igitur lex loci aut tēpo-
ris naturam vllam aliquo mō contigit:
q̄ nullus locus ac tempus aliqua conti-
nentia claudit. Quod aut̄ rationalis
consideratio omnimoda ratione cōclu-
dat vt creatricem summāq; omniū sub-
stātiā quā necesse est alienam esse z libe-
raz a natura z iure oīm que ipsa fecit de
nihilō nulla loci cohibitio vel temporis
includat cum potius eius potentia que
nihil est aliud q̄ eius essentia cūcta a se
facta sub se continēdo concludat. Quo-
modo quoq; nō est impudentis impru-
dentie dicere q; summe veritatis aut lo-
cus circūscribat quantitatem aut tem-
pus metiatur diurnitatē: que nulla
penitus localis vel temporalis distensio-
nis magnitudinem suscipit vel parui-
tatem. Quā itaq; loci h̄ est z tēporis cō-

ditio vt tantūmodo quicquid eorū me-
tis clauditur nec partium fugiat ratōes
vel qualem suscipit locus eius secūdam
quātitatem vel qualem patitur tempus
eius secūdam diurnitatē nec vllomō-
do possit totum a diuersis locis vel tem-
poribus simul contineri quicquid vero
loci vlt temporis continentia nequaquā
cohercetur nulla locorum vel temporū
lege ad partium multiplicatē cogas-
tur aut presens esse totum simul pluri-
bus locis aut temporibus prohibeatur
qm̄ in quā h̄ est conditio loci ac temporis
proculdubio summa substātia que nul-
la loci vel temporis continentia cingitur
nulla eorum lege constringitur. Quare
qm̄ summam essētiā totā z inevi-
tabilis necessitas exigit nulli loco vel tē-
pori deesse: z nulla ratio loci aut tempo-
ris prohibet omni loco vel tēpori simul
totāz adesse necesse est eam simul totā
omnibus z singulis locis z temporibus
presētem esse. Non em̄ quia huic loco vlt
tempori presens est ideo prohibetur illi
vel illi loco aut tempore simul et simili-
ter presēs esse: nec qm̄ fuit aut est aut erit
ideo eternitatis ei⁹ aliud emanuit a pre-
senti tempore et preterito qd̄ iam nō est
aut transit cum presēti qd̄ vix est aut vē-
turum est euz futuro quod non dum est
Nullatenus namq; cogitur vel pro-
hibetur lege locorum vel temporūz ali-
cubi aut aliquādo esse vel non esse q; nō
omodo intra locum vel tempus clau-
dit suum esse. Nam si ipsa sūma essentia
dicitur esse in loco aut tempore q̄uis de
illa et de locabilibus siue temporalibus
naturis vna sit probatio propter loquē-
di consuetudinem diuersus tamen est in-
tellectus propter rerum dissimilitudinē
In illis namq; duo quedam eadem pro-
latio significat id est: quia et presētia sūt
locis z temporibus in quibus esse dicun-
tur z q; p̄tinent ab ipis In summa vero
essentia vñū tm̄ percipiūt: id est q; p̄sens

Bonologion

est non etiam quia continetur. Unde si
usus loquendi admitteret cōuenientius
dici videret esse cū loco vlt tpe q̄ in loco
vel tpe. Pl^o em̄ significat p̄tineri aliqd
et dicit esse in alio q̄ cū dicit esse cū alio
In nullo itaq; loco vel tempore proprie
dicitur quia omnino a nullo alio cōtine-
tur et tamē in omni loco vel tempore suo
quodammodo dici potest esse qm̄ quic-
quid aliud est ne in nihilū cadat ab ea p̄-
sente sustinetur in omni loco et tempore
est quia nulli abest et in nullo est quia nll-
lum locū aut tempus habet nec in se re-
cipit distinctōes locorum aut temporū
aut illic vel hic vel alicubi vel tunc vel
nunc vlt aliquādo nec scdm labile p̄sens
quo vtimur tempus est aut scdm p̄teri-
tum vel futurū fuit vel erit qm̄ h̄ circum-
scriptoz et mutabiliū pp̄ria sunt quia il-
la non est et tamē h̄ de ea quodammodo
dici possunt quādo sic est p̄sens oibus
circūscriptis et mutabilib⁹ ac si illa circū-
scribatur eisdem locis et mutetur tempo-
ribus. Patet itaq; quātum satis est ad
dissoluēdam que insonabat cōtrarieta-
tem qualiter sūma oīm essentia vbiq; et
semper et nusq; et nunq; id est in omni et
in nullo loco aut tempore sit iuxta diuer-
soz intellectū cōcordem veritatem.

Quo melius intelligi esse semp quasi
in omni tempore. Capitulū. XXIII.

Erum cū constet eandē sūmam
naturam nō magis esse in omni
bus locis q̄ in oibus que sūt nō
velut que contineātur sed que penetran-
do cūcta cōtineat cur nō dicatur esse vbi-
q; hoc sensu vt potius intelligat esse in
oibus que sunt: q̄ tātum in oibus locis
cum hunc intellectū et rei veritas exhibe-
at et ipa localis verbi pp̄uetas nequa-
q̄ phibebat? Solem⁹ nāq; localia vba
sepe irrep̄hēbiliter attribuere rebus q̄
nec loca sunt nec circūscriptōe locali cō-
tinentur velut si ibi dicā ibi esse intellectū
in aīa vbi est rationalitas. Nam cū vbi

et ibi aduerbia localia sint non tamē lo-
cali circūscriptōe vt aīa continet aliud
aut intellectus aut rationalitas cōtinen-
tur. Quare sūma natura scdm reuer-
ritatem dicitur ap̄ius vbiq; esse secun-
dum hanc significatōem vt intelligatur
esse in omnibus que sunt q̄ intelligatur
in omnibus locis et qm̄ sic supra exposite
rationes docēt aliter esse non potest ne-
cesse est eā sic esse in oib⁹ que sūt vt vna
eandēq; p̄fecta tota simul sit in singul.

Nullis mutabilis accidētib⁹. XXIII

Andem quoq; sūmam s̄bam cō-
stat sine principio et sine fine esse
nec habere p̄teritū aut futurū
nec est temporale hoc est labile p̄sens
quo nos vtimur: qm̄ etas siue eternitas
eius que nihil aliud est q̄ ipa immutabi-
lis et sine partibus est. Nonne ergo sem-
per q̄ videtur designare totum tempus
multo verius si de illa dicitur intelligi
significare eternitatē que sibi nūq; ē
dissimilis q̄ temporū varietatē que sibi
semp est in aliquo non similib⁹: quare si
dicatur semp esse qm̄ id ē illi esse et vi-
uere nihil melius intelligi q̄ eterne esse
vel viuere id est interminabilē vitam si-
mul perfectam totā obtinere. Videt
aut eius eternitas esse interminabilis vi-
ta simul perfecte tota existens. Cum em̄
supra iam satis liqueat q̄ eadem substā-
tia non sit aliud q̄ vita sua et eternitas
sua nec sit aliquo mō terminabilis nec nisi
si simul et perfecte tota quid aliud est ve-
ra eternitas que illi soli cōuenit q̄ inter-
minabilis vita simul et perfecte tota exis-
stens. Nam vel h̄ solo verā eternitatem
soli in esse illi substātie que sola nō facta
sed factrix esse inuēta est aperte percipi-
tur qm̄ vera eternitas principij finisq;
meta carere intelligitur q̄ nulli rez crea-
tarum conuenire eo ipso de nihilo facte
sūt cōuincit. Sed h̄ essentia quā patuit
oimode sibi eē eandē substātia nō ē ali-
quādo a se diuersa vlt accidētaliē. Quid

Monologion

in plures sbas se diuidit nec cuz aliqua alia per essentialē cōmunionē se colligit? Quā tamē ipa non solū certissime existit sed etiam summā oīm existit z cuiuslibz rei essentia dici solet sba profecto itaq; si quid dici potest digne nō prohibet dici sba z qm̄ non noscitur dignior essentia quā spūs aut corpus z ex hīs dignior est spiritus q̄ corpus utiq; asserēda est eē spiritus z nō corpus. Quā autē nec vllē partes sunt eiusdem spūs nec plures eē possūt huius spūs necesse est vt sit omnino indiuiduus spūs. Quā enim sicut supra constat nec partib⁹ est composit⁹ nec vllis differētijs vel accidentib⁹ potest esse mutabilis impossibile est vt qualibet sectione sit diuisibilis.

Quā idem spūs simpliciter sit z creata illi cōparata nō sint. Capitulū XXVII. Idef ergo cōsequi ex pcedētib⁹ q̄ iste spūs qui sic suo quodā mirabiliter singulari et singulariter mirabili mō ē quadā rōe solus sit. Alia vero quēcūq; vidētur esse huic collata nō sūt. Si em̄ diligēter intēda ille sol⁹ videbit simpliciter z perfecte absolute esse: alia vero oīa vere non esse z vix esse qm̄ nāq; idēz spūs propter incōmutabilitē eternitatem suā nullomodo scdm̄ alia quem modum dici potest qz fuit aut erit sed simpliciter est nec mutabiliter est aliud quod aliquā aut non fuit aut non erit neq; non est quod aliquādo fuit aut erit sed si quis est semel et simul z interminabiliter est. Quā inquā huius est eius esse iure simpliciter z absolute z perfecte dicitur esse. Quā vero omnia alia secundūz aliud mutabiliter aliquādo aut fuerunt aut erunt qz nō sunt: aut sunt qz aliquādo nō fuerūt vel nō erūt: z qm̄ hoc qz fuerunt iam nō est: illud autē scilicet qz erunt nōdum est: z hoc quoq; in labili breuissimoz z vix existēte: presenti sunt vix est. Quā ergo tā mutabiliter sunt nō immerito negātur simpliciter z perfecte et ab-

solute esse z asserūtur vere nō esse et vix esse. Deinde cum omnia quēcūq; alia sunt quā ipse de non esse venerunt ad esse: non per se sed per aliud z cum de esse redeant ad non esse: q̄tum ad se nisi sustineātur per aliud: quō illis simpliciter cōuenit aut perfecte siue absolute esse et non magis vix esse aut fere nō esse. Lūz qz esse solius eiusdē ineffabilis spūs intelligi nullo modo possit aut ex non esse inceptum aut aliquē pati posse ex eo q̄ est in nō esse defectum z quicquid ipse est non sit per aliud quā per se: id est p̄ hoc qz ipse est non est huius esse merito solus intelligitur simplex perfectūq; z absolutum. Quod vero sit simplex z omnimoda ratione solum est p̄fectum simplex et absolutum id nimirum quodam mō dici potest solū esse: et contra quicquid per superiorē rationēz nec simpliciter nec perfecte nec absolute esse sed vix esse aut fere nō esse cognoscit id utiq; aliquo modo recte nō esse dicitur. Secundū hanc igitur rationem ille solus creator: spirit⁹ est: et omnia creata non sunt: nec tamen oīno non sunt quia per illū qui solus absolute est de nihilo aliqua facta sunt.

Quā eius locutio idipm̄ sit qz ipse nec tamen sint duo sed vnus spūs. XXVIII.

Am nunc hīs que de proprietatibus hui⁹ summe nature ad presens mihi ducere rationē sequēti occurrunt perspectis oportū existimo vt de eius locutione per quam facta sunt omnia si quid possum cōsiderem. Etenim cuz omnia que de illa supra potui aduertere rationis robur inflexible teneāt illud me maxime cogit de illa diligentius discutere quia idipsum qz ipse sumus spiritus est probatur esse. Si em̄ ille nihil fecit nisi per seipsū et quicquid ab eo factum est per illam est factū quomodo ille est aliud quā quod est idēz ipse? Amplius asserunt utiq; inexpugnabiliter ea que iam inuenta sunt quia

Inselm
sine dubio verum est
mutabili natura nisi
mutabilis possit
Quo illa dicitur se
omnem sbam et loquatur
est.
Ed si rati et prob
ture simplicitate ipse
modo sba et sbam
stantia admutabilis
tanonis occidat
immutabilis sinceris
mutatiōi sine mutatiōe
quō ergo obitūem
stantias: nisi dicatur
fit extra sicut ē supra
rum istud illud est
et de nihilo facti
st ab eo esse per
o quicquid est
na sba ab hīs que
na. Lūz qz ipa sola
abeat a se sine
se quicquid est
ter ab hīs que
a est. Tūc si
nis alicuius
z intelligētia
z nō contineatur
tanarum z tamē
ritus.
Qnat igitur
lo commuta
rum includitur
e a cui⁹ oīs
m omnis sba
alis que pluribus
cōmunis est vt
st singulis
ua que vnuer
t habet cum
i homines
is vt homines
nam naturam
tractam conuerti

nihil oīno potuit ymāq; aut potest substi-
stere preter creatē spm̄ z eius creaturā
hanc vero spūs eiusdem locutōem im-
possibile est inter creata cōtineri: qm̄ qd
quid creatū existit p̄ illam factum est il-
la vero per se fieri nō potuit. Nihil quip-
pe per seipm̄ fieri potest: quia quicqd̄ fit
posterius est eo p̄ quod fit z nihil est po-
sterius seipō. Relinquit itaq; vt h̄ sūmi
spūs locutio cum creatura esse nō possit
non sit aliud quā sūmus spūs. Deni-
q; hec ip̄a locutio nihil aliū potest intel-
ligi quā eiusdē spūs intelligētia qua cū-
cta intelligit. Quid em̄ est aliud illi rem
loqui aliq; loquendū hoc mō quā intel-
ligere nam nō vt homo semp̄ dicit q̄ in-
telligit? Si igitur sūme simplex natura
non est aliud quā q̄ est sua intelligentia
quēadmodū est id qd̄ est sua sapiētia ne-
cesse est vt similiter non sit aliud quā qd̄
est sua locutio. Sed qm̄ iā manifestū est
summū spm̄ ynū tantuz esse z omnino-
de indiuiduū necesse est vt sit illi hec sua
locutio sit consubstāntialis vt nō sint duo
sed vnus spūs.

Eadem locutio nō constet plurib⁹
verbis s̄ sit vnū verbū. Cap. XXIX.

U^c igitur dubitem qd̄ supra du-
biū dimiserā scilicet vtrū hec lo-
cutio in plurib⁹ verbis an in vno
verbo consistat? Nam si sic est sūme na-
ture consubstāntialis vt nō sunt duo sed
vnus spūs vtiq; sicut illa sūme simplex
est ita z ista. Non igit̄ constat pluribus
verbis sed est vnū verbū p̄ quod: facta
sūt oīa. Sed ecce videt̄ mihi suborū-
ri nec facilis nec vllaten⁹ sub ambiguita-
te relinquēda questio. Et em̄ oīa huius
verba quib⁹ res quaslibet mēte dicimus
id est cogitam⁹ similitudines z ymagines
sūt rez quaz verba sūt z oīs similitudo
et ymago tāto magis vel min⁹ est vera
quāt⁹ magis vel minus imitat̄ rem cui⁹
est similitudo. Quid igit̄ tenēdū ē de
bo: que dicūtur z p̄ qd̄ facta sunt omnia?

Erit aut nō erit similitudo eorū que per
ipm̄ facta sunt? Si em̄ ipm̄ est vera mu-
tabiliū similitudo nō est consubstāntiale
incomutabilitati quod falsū est. Si aut̄
non est omnino vera sed qualiscūq; sili-
tudo mutabiliū est nō est verbū summe
veritatis oīno verū quod absurdū ē.
Ac si nullam mutabiliū habet similitu-
dinē quō ad illius exēplum facta sūt.

Verum forsitan nihil huiusmodi rema-
nebit ambiguitas si quēadmodū i viuo
hoīe veritas hoīs esse dicitur in pictore
similitudo siue ymago eius veritatis
sic existēdi veritas itelligat̄ in verbo cu-
ius essētia summe est sic vt quodam mō
illa sola sit. In hīs vero que: in eius cō-
paratōe quodam mō nō sūt: z tñ p̄ illud et
p̄m illō facta sūt aliud imitatio aliq; illi⁹
summe essētie perpēdat̄ sic quippe ver-
bum sūme veritatis: q̄ z ipm̄ est summa
veritas nullū augmētum vel detrimen-
tum sciētiē sed hoc q̄ magis vel minus
creaturis sit simile: sed pot⁹ necesse erit
oē quod creatū est tāto magis esse z tā-
to esse prestātius quāto simili⁹ est illi q̄
summe est: et sūme magnū est. Hinc z
inde fortasse: imo nō fortasse: sed pro cer-
to hinc oīs intellectus iudicat naturas
quolibet mō viuētes prestare nō viuētibus
sciētiētes nō sentiētibus rationales
irrationabilibus. Qm̄ em̄ sūma natura
suo quodaz mō singulari non solum est
sed z viuūt z sentit z rationalis est liquet
qm̄ omnū que sunt id quod aliquo mo-
do viuūt magis ē illi simile qm̄ id quod
nullatenus viuūt z quod modo quolibz
vel corporeo sensu cognoscit aliud ma-
gis est quā quod nihil omnino sentit et
quod rationale est magis quā quod ra-
tionis capax non est. Quoniam vero
simili rōe quedā nature magis min⁹ ve-
sint q̄ alie: p̄spicūū est. Quēadmodum
euz illud natura p̄stantius est: quod per
naturalem essētiāz propinquius est pre-
stantissimo: ita vtiq; illa natura magis

est cui⁹ essetia similior e sume centie Qd
 sic q⁹ animaduerti facile posse existimo
 Nepe si cuilibet sbe q⁹ r viuit z sensibil⁹ et
 rationalis est cogitaoe auferat qd ratō
 nalis est. Deinde q⁹ sensibilis z postea q⁹
 vitalis postremo ipm nudum esse: qd re
 manet quis non intelligat quod illa sba
 que sic paulatim destruit ad min⁹ z mi
 nus esse z ad vltimū ad non esse grada
 tū pducitur. Que aut sigillatim assū
 pra quālibet essentia ad minus z minus
 esse deducit eadē ordinatim assūpta il
 lam ad magis esse pducunt. Patet igit⁹
 quia magis est viuēs sba q⁹ nō viuens z
 sensibilis quā nō sensibilis et rationalis
 quā nō rationalis. Non est itaq⁹ dubiuz
 q⁹ oē essentia eo ipō maior est pstantior
 q⁹ est quo similior est illi essentie que sū
 me est z summe prestat. Satis itaq⁹ ma
 nifestū est in verbo p qd facta sūt omnia
 nō esse eoz similitudinē: sed verā simpli
 cemq⁹ essentia. In factis vero nō esse
 simplicē absolutāq⁹ essentia sed vere illi
 us essentie vix aliquā mutatōm. Unde
 necesse est nō idem verbū sed rez creatu
 rum similitudinē magis vel minus esse
 verū sed oēm creatā naturam eo alciozi
 gradu essentie dignitatisq⁹ p̄sistere quo
 magis illi p̄pinquare videtur.

Q⁹ ipm verbū non sit similitudo fctō
 rum s⁹ veritas essētie facta vero sint ali
 qua veritatis mutatio et que nec magis
 sint quā alie z p̄stantiores. La. XXX

¶ Ed cū ita sit quō illd quod sim
 plex est veritas potest esse x̄bz
 eozū quoz nō est similitudo: cū
 oē verbū quo aliqua res sit mente dicat⁹
 similitudo sic rei eiusdem z si nō est ver
 bum eoz que facta sūt p ipm quō consta
 bit quia sit verbum. Nepe oē verbū ali
 cuius rei verbū est. Deniq⁹ si nusq⁹ crea
 tura esset nullū eius esset verbum. Quid
 igit⁹ an concludēdum est q⁹ si nullo mō
 esset creatura nequaq⁹ esset verbū illud
 quod est sūma z nullius indigēs essētia

aut fortasse illa summa essētia que ver
 bū est essentia quidē esset eterna: si ver
 bū non esset: si nihil vnq⁹ p istam fieret.

Eius em̄ quod nec fuit nec est nec fu
 turum est nullū verbū potest eē veruz s⁹
 hanc ratōem si nūq⁹ vlla preter summū
 spm̄ esset essētia nullū omnino eēt x̄bz
 in illo. Si nullum in illo verbū esset ni
 hil apd se dicēt cū idē sit illi sic dicere alī
 qd qd ē intelligē nō aliud intelligēt. Si
 nihil itelligeret q̄ sūma sapiētia q̄ nō est
 aliud quā idē spūs nihil itelligeret qd
 absurdissimuz est. Quid igit⁹? Si enim
 nihil itelligeret quō esset summa sapiē
 tia aut si nullo mō esset preter illam aliū
 quid illa itelligeret? Sed nunq⁹ seipaz
 non itelligeret aut quō vel cogitari po
 test q⁹ summa sapiētia se aliquādo nō in
 telligat cuz aliquando mens rationalis
 possit nō solum sumet sed et illius sūme
 sapientie reminisci z illā et se itelligere
 Si enim mens hūana nullam eius aut
 suā habere memoriā aut itelligentiā
 posset nequaq⁹ se ab irrationabilib⁹ cre
 aturis z illā ab omī creatura secū sola ta
 cite disputādo sicut nūc mens mea facit
 discerneret. Ergo sūmus ille spūs sicut
 est eternus ita eterne sui memor est z in
 telligit se ad similitudinē mentis ratio
 nalis imo non ad illius similitudinē sed
 ille principaliter z mēs rationalis ad ei⁹
 similitudinē. At si eterne se itelligit eterne
 se dicit. Si eterne se dicit eterne ē x̄bū ei
 us apud ipsū. Siue igitur ille cogitetur
 nulla alia existente essentia siue alijs exi
 stentibus necesse est verbum illius coe
 ternum illi esse cum ipso.

¶ summus spūs seipm̄ dicat coeter
 no verbo. Capitulū. XXXI.

¶ Ed ecce q̄rētī mibi de x̄bo quo
 modo creator dicit omnia que fe
 cit obtulit se verbum quo seipm̄
 dicit q⁹ oīa fec̄. An ergo alio verbo dicit
 seipsū et alio ea q̄ fec̄: aut poti⁹ eodē ipō
 verbo q̄ dicit seipm̄ dic̄ q̄cūq⁹ fecit? Nā

Erit aut nō erit similitudo
 ipm̄ facta sunt: Si em̄ ipm̄
 tabulū similitudo nō est con
 incōmutabilitat quod factū
 non est omnino verū sed
 rudo mutabilitat est nō de veri
 veritatis omnino verū quod
 Ac si nullam mutabilitat
 dūcē quō ad illūscipulū
 Verum forsitan nichil mutabi
 nebu ambiguitas si quālibet
 boie veritas hōis esse dicitur
 ro similitudo sine p̄prietate
 sic existēdi veritas illius
 us essentia summe est sic
 illa sola sit. In his veritate
 varitate quod om̄ nō sit: ipm̄
 in illd facta sūt aliū mutabi
 summe essētie p̄prietatē
 um sūme veritatis q⁹ ipm̄
 eritas nullū augmētū
 m̄ sentiet sed hoc q⁹ magis
 eaturis sit simile sed q⁹ magis
 ē quod creatū est tō magis
 esse p̄stantius quā
 mme est et sūme magis
 de foras se: imo nō foras
 hunc oīs intellectus
 oliber mō viuēs p̄stantior
 s sentietes nō sentiet
 nonabilibus. Qm̄ tū
 quodaz mō singulari
 z viuit z sentit z ratiō
 omniū que sunt id quod
 nait magis ē illi simile
 atenus viuit z quod
 se p̄prietate sentit
 est quā quod nihil
 d rationale est magis
 na capax non est.
 li rōe quēdā nūc magis
 q⁹ alie p̄prietatē
 illud natura p̄stantior
 uralem essētie p̄prietate
 tūmo ita vnq⁹ illa natura

hoc quoque verbū quo seipm dicit neces-
se est idipsuz esse q ipm est sicut constat
de verbo illo quo dicit ea a se facta sunt.
Lū em etiāz si nihil vnq̄ aliud esset nisi
summus ille spūs ratio tamē cogat ver-
bū illud quo se dicit ex necessitate eē qd
verius quā hoc verbū eius nō esse aliud
q̄ q̄ ip̄e est. Ergo si z seipm z ea que fac
cōsubstāntiali sibi verbo dicit manifestaz
est qz verbi quo se dicit z verbi quo crea-
turā dicit vna substātia est. Quō ergo si
vna sba est duo verba sūt? Sed forsītā
non cogit idēptitas sbe verbi vnitatem
admittere. Nā idem ip̄e qui hīs verbis
loquitur eandē illis habet sbam z tamē
verbū nō est. Sed vtiqz verbū quo se di-
cit sūma sapiētia cōueniētissime dici po-
test verbū eius sed superiorē rationē qz
eius perfectā tenet similitudinē. Nā nul-
la ratione negari potest cuz mens ratio-
nalis seipam cogitādo intelligit ymagi-
nem ip̄ius nasci in sua cogitatōe imo ip̄-
sanz cogitatōem sui esse suā ymaginē ad
eius similitudinē tā q̄ ex eius impressio-
ne formatā. Quōqz em rem mēs seu per
corporis ymaginatōem seu p ratōem cu-
pit veraciter cogitare: eius vtiqz simili-
tudinem quātū valet in ip̄a sua cogitatio-
ne conatur exprimere: qd quāto verius
facit tāto rem ip̄am verius cogitat: et h̄
quidē cū cogitat aliud aliud qd ip̄a non
est z maxime cū aliquid cogitat corpus
clarius p̄spicitur. Lū em cogito notū
mibi hoīem absētem format̄ acies cogi-
tatōis mee in talem ymaginē eius qua-
lem illā pervisum oculoꝝ in memoriā
attraxi que ymago in cogitatōe verbuz
est eiusdē hoīs quē cogitādo dico. Ha-
bet igitur mens rationalis cū se cogitan-
do intelligit secū ymaginez suā ex se na-
tam idest cogitatōem sui ad suam simili-
tudinem quasi sua impressione formatā
q̄uis ip̄a se a sua ymagie nō nisi ratione
sola seperare possit que ymago eius ver-
bum eius est.

¶ vno vbo dicat se z q̄ fecit. XXXII.
De itaqz mō quis neget summā
b sapiētiā cum se dicēdo intel-
ligit gignere cōsubstāntiales sibi
similitudinē suam idest verbum filium.
Qd verbuz licet de re tam singulariter
eminenti pp̄ie aliquid satis cōueniēt
dici non possit non tamē incōueniēt si-
cut similitudo ymaginē z figura z cara-
cter eius dici potest. Verbū aut̄ quo
creaturā dicit nequāqz similiter est ver-
bum creature: quia non est eius similitu-
do sed p̄ncipalis essentia: cōsequit̄ igitur
vt ip̄am creaturā nō dicat vbo crea-
ture. Lūius ergo verbo eā dicit si nō
dicit eam verbo eius. Nā q̄ dicit verbo
dicit: z verbū aliter est verbū idest simi-
litudō. Si nihil aliud dicit q̄ se aut crea-
turāz nihil dicere potest: nisi aut suo aut
eius verbo. Si ergo nihil dicit vbo crea-
ture quicqd dicit verbo suo dicit. Vno
igitur eodēqz verbo dicit seipm et que-
cunqz fecit.

¶ suo verbo videri possit dicere crea-
turam. Capitulum. XXXIII.

Ed quō tā differētes res scilicet
f creans z creata essentia dici pos-
sit vno verbo: p̄sertim cū verbū
ip̄m sit dicēti coeternū creatura aut̄ non
sit illi coeterna forsītā quia ip̄a est sum-
ma sapiētia z sūma ratio in qua sūt om-
nia que facta sūt quēadmodum op̄ qd
fit scdm aliquā artem nō solū quādo fit
verum z ante q̄ fiat et post q̄ dissoluitur
semp est in ip̄a arte. Non aliud quā qd
est ars ip̄a idcirco cū summō ip̄e spūs di-
cit seipm dicit oīa que facta sūt. Nam et
ante q̄ fierēt z cū iā facta sūt z cū corrupū-
tur seu aliquo mō variātur semp in ip̄o
sunt nō q̄ sunt in seip̄is: sed q̄ est idē ip̄e
Etenim in seip̄is sūt essentia mutabi-
lis scdm immutabilē rationē creata i ip̄o
vero sūt ip̄a prima essentia z prima exi-
stendi veritas cui prout magis vtiqz
illa similia sūt: ita verius z p̄stātius exi-

hoc modo hoc irratione
quia cum seipm dicit
magis quicquid factum
verbo. Verum cum
cōsubstāntiale est
necessario cōsequitur
eadem z eodē mō
facit. Quicqd igitur
aut quocūqz sit
vita creatas. Quā
sare q̄ intelligere
eodē mō sicut
aut intelligit.
factum est in eius verbo
vita z veritas. XXXIII.
Quomodo igitur via sūt
vbo eius vita creatas ita
essentia eius. Quā ex re
p̄p̄titi potest quō dicitur
sicut ea que facta sūt
cōp̄tēdi nō posse. Nā
creatas sba multo aliter
q̄ in nostra sciētia i seip̄is
ip̄am suā essentia in nō
esse esse essentia sed carū
sicut igitur vtiqz veritas
in nostra sciētia quāto
alibi per suā essentia quā
dicit.
essentia mō dicit vel
veritas. Capitulum. XXXI.
Vno ergo b̄ consistit q̄ oīs
substāntia tanto verius est
veritas est intelligētia crea-
tū quāto verus est cre-
ata essentia quō cōp̄tēdi
sicut sit illud dicitur illa se-
cū longe suspensio: vno ē
sicut si nostra sciētia i se
vno alio quāto carū similitu-
dine essentia.
quod ip̄e est ad creaturā
vno ambo p̄ter. XXXI.
Grātie manifeste rōce sūt
vno docēt summū sp̄m q̄

stunt. Hoc itaq; modo hoc irrationabi-
liter asseri potest quia cum seipm dicit su-
mus ille spūs dicit etiaz quicquid factuz
est vno eodemq; verbo. Uerum cū con-
stet quia verbū eius cōsubstāniale est illi
et pfecte simile necessario cōsequitur vt
oīa que sūt in illo eadem z eodē mō sint
in verbo eius. Quicqd igit factū est si-
ne viuat siue nō viuat aut quocūq; sit in
se: in illo est ipa vita et veritas. Quā aut
idē ē sūmo spiritui scire q̄ intelligere vt
dicere necesse est q̄ eodez mō sciat oīnia
que scit quo ea dicit aut intelligit.

Quicquid factum est in eius verbo z
scientia sit vita z veritas. XXXIII.

q
Eodemmoduz igitur oīa sūt in
verbo eius vita z veritas ita sūt
in scientia eius. Quia ex re mani-
festissime pprehēdi potest quō dicat idē
spūs vel quō sciat ea que facta sūt ab hu-
mana sciētia cōprehēdi nō posse. Nam
nulli dubiū creatas sbas multo aliter es-
se in seipis q̄ in nostra sciētia i seipis nā
q̄ sunt per ipam suā essentiā in nra vero
sciētia nō sunt eaz essentie sed earū simi-
litudines. Restat igit vt tāto verius sint
in seipis quā in nostra sciētia: quāto veri-
us sunt alicubi per suā essentiā quā p su-
am similitudinē.

q̄ incōprehensibili mō dicat vel sci-
at res a se factas. Capitulū. XXXV.

c
Utm ergoz h constet qz oīs crea-
ta substantia tanto verius est in
verbo: id est intelligētia creato-
ris quā in seipā: quāto veri⁹ existit crea-
trix q̄ creatā essētia quō cōprehēdat hu-
mana mēs cui⁹ sit illud dicere z illa sciē-
tia que sic longe superior: z verior ē crea-
tis substātijs si nostra scientia tā lōge su-
peratur ab alijs quātū earuz similitudo
distat ab eaz essētia.

q̄ quicqd ipē est ad creaturā h sit et
verbū ei⁹ nec tñ ambo pliter. XXXVI

v
Erūtamē manifeste rōes supe-
riores doceāt summū spm p ver-

bum suū fecisse oīa nunqd nō z ipm ver-
bum fecit eadē oīa. Quā em̄ illi est cōsb-
stāniale cuius est verbū necesse est vt sit
sūma essentia Summa aut essentia non
est nisi vna que sola creatrix z solū prin-
cipium est oim que facta sūt Ipa namq;
sola fecit nō p aliud quam p se oīa ex ni-
hilo. Quare quecūq; sūmus spūs facit
eadē z verbū eius facit simplici. Quic-
quid igitur sūmus spūs est ad creaturā
h et verbū eius est et similiter nec tamen
ambo simul pliter quia non sunt plures
creatrices sūme essentie Sicut igit ille ē
creator rex z principiū sic z verbuz eius
nec tamen sunt duo sed vnus creator et
vnū principium.

q̄ dici nō possit quid duo sint q̄uis
necesse sit esse duos. Cap. XXXVII.

f
Ludiose itaq; attēdendū ē quā
dē quod valde insolitū alijs res
bus in sūmo spū z verbo ei⁹ vi-
detur euenire. Nam certū ē sic vnicuiq;
singulatim vt et vtriusq; simul inesse q̄:
quid sunt in essentia et quicquid sunt ad
creaturā vt z singulatim perfectū sit am-
bobus et tamen pluralitatē non admit-
tat in duobus: licet em̄ singulatim et ille
perfecte sit sūma veritas z creator z ver-
buz eius sit summa veritas z creator: nō
tamen ambo simul sūt due veritates aut
duo creatores Sed cū hoc ita sint: miro-
tamē mō apertissimū est quia nec ille cui-
ius verbum ē potest esse verbuz suū nec
verbum potest esse ille cuius est verbum
vt in eo quod significat vel quid sint sb-
stānialiter vel quid sint ad creaturā sem-
per indiuiduam teneāt vnitatem. In eo
vero q̄ ille nō existo est h autē est ex il-
lo ineffabilem admittāt plalitatē inef-
fabiles certe. Quis em̄ necessitas cogat
vt sint duo nullo tamen mō exprimi po-
test quid duo sint. Nam z si forte duo pa-
res aut aliquid aliud similiter ad inuicē
possint dici in hūis ipis tamē relatiuis si
queratur quid sit illud de quo dicuntur
b

Infelm
vno modo
b
similitudine
ad verbum
eminenti
dicit non
cut similitudo
ter eius dicit
creaturā dicit
bum creaturā
do sed princip
tur vt ipam
ture. Quis ergo
dicit cum verbo
dicit: verbū
ludo. Si nihil
tur: nihil dicere
eius verbo. Si
ture quicquid
igitur eodēq;
cūq; fecit.
suo verbo videtur
turam.
Ed quōtā
f
creata
sit vno verbo
pm sit dicit
it illi coeterna
ta sapientia z
ia que facta sūt
e scdm aliquā
rum e anteq; fiat
mp est in ipsa arte.
ars ipa idcirco cū
scipm dicit oīa que
necō fieret: z cū
it seu aliquo mō
nt nō q̄ sunt in
Etiam in sapie
s scdm immutabilē
vero sūt ipa p
endi vnitatis cui
la similitudo

non potest dici pluraliter quæadmodum dicuntur due pares linee aut duo hoies similes. Quippe nec sunt duo pares spiritus nec duo pares creatores nec duo aliquid quod significet eorum aut essentiam aut habitudinem ad creaturam sed nec duo aliquid quod designet propriam habitudinem alterius ad alterum quia nec duo verba nec due ymages; verbum namque hoc ipsum quod verbum est aut ymago ad alterum est et sic propria sunt hoc alterius ut nequaquam alteri cooperetur. Nam ille cuius est verbum aut ymago nec ymago nec verbum est.

Idem verbum sit a summo spiritu nascendo. Capitulum XXXVIII.

Onstat igitur quod exprimi non potest: quid duo sint: summus spiritus: et verbum eius: quibus quibusdam singulorum proprietatibus cogatur esse duo. Etenim proprium est esse unius ex altero et proprium est alterius alterum esse ex illo. Quod ipsum nullo utique verbo videtur familiariter posse perferri quasi si dicatur proprium esse unius nasci ex altero et proprium alterius nasci alter ex ipso. Certum namque iam constat quod verbum summi spiritus non sic est ex eo quæadmodum ea que ab illo facta sunt: sed quæadmodum creator de creatore summi et de summo et ut plena breuitate omnimoda absolute similitudo penitus idem ipsum est de eodem ipso ita ut nullatenus sit nisi ex eo. Licet igitur pateat verbum summi spiritus sic esse ex ipso solo ut perfectam eius quasi proles parentis tenent at similitudinem nec sic esse ex eo ut fiat ab ipso perfecto nullo modo convenientius cogitari potest ex illo esse quam nascendo.

Itempe si immutabiles res indubitater dicuntur nasci ex hijs et quibus habent ut sint: cum nullam eorum ex quibus nasci dicuntur teneant similitudinem sicut proles parentis. Dicimus enim capillos nasci de capite et poma ex arbore licet nec illi capitis nec illa arboris similia sint. Si in quibus multa huius dicuntur nasci non absurde tanto

congruentius dici potest verbum summi spiritus ex illo existere nascendo quanto perfectius quasi proles parentis trahit eius similitudinem ex illo existendo.

Et verissime illud sit pariter illud vero proles. Capitulum XXXIX.

Modo si convenientissime dicitur nasci et tam simile est illi de quo nascitur: cur estimetur simile quasi proles parenti et non potius asseratur: quia quando verior est ille pariter et istud proles quanto magis ille ad huius necessitatis perfectionem solus sufficit et quod nascitur eius similitudinem experimit. Namque in rebus alijs quas parentis prolesque certum est habitudinem habere nulla sic gignitur ut omnino nulli indigens sola per se ad gignendam prolem sufficiat: nulla sic gignitur ut nulla admixta dissimilitudine omnimoda similitudinem parentis exhibeat. Si ergo verbum summi spiritus sic omnino ex ipso sola essentia et sic singulariter est illi simile ut nulla proles sic sit ex sola parentis essentia aut sic similis parenti profecto nullis rebus tam convenienter videtur aptari habitudo parentis et proles quam summo spiritui et verbo eius. Quapropter illius est verissimum proprium esse pariter istius vere verissimum esse prolem.

Et illud verissime gignat illud verissime gignatur. Cap. lx.

Hoc constare non poterit nisi e pariter ille verissime gignatur.

Si igitur illud est perspicuum ita hic esse certissimum necesse est quare summi spiritus est verissime gignere et verbi eius verissime gigni. Vellem iam quidem et forte possem illud esse verissime patrem huius vero esse verissime filium concludere. Sed nec hoc negligendum existimo an patris et filij et an matris et filie magis illis aperta sit appellatio cum in eis nulla sit sexus discretio. Nam si idcirco convenienter est ille pater et proles eius filius: quare uterque est

Monologion

spūs cur non pari ratione alteri cōuenit esse matrem alteri filiam quia vterq; est veritas et sapientia? an quia in hīs naturis que sexus habēt differētiam melioris sexus est patrem esse v' filiū minoris vero matrem vel filiā. Est h' quidem naturaliter in pluribus in quibusdā dō est cōtrario vt in quibusdā auū generibus in quibus feminin' sexus semp maior & validior est masculin' vero minor et infirmior. Aut certe idcirco magis cōuenit sūmo spm̄ dici patrē quā matrē qz prima & principalis taz plis semp est in patre nā si maternā causā quolibet modo sp̄ paterna p̄cedit minimis est incongruuz vt illi parētī aptef nomē m̄tis cui ad gignēdaz plem nulla alia causā aut sociatur aut p̄cedit. Verissimū est igitur summū spm̄ patrē esse plis sue. Quod si filius semp similior est patri quā filia nihil aut similius est alteri quā sūmo patri plis sua verissimū ē hāc plem nō esse filiam sed filium.

Quod alterius verissime sic esse genitorē et filium alteri' p̄rem & genitū. .xliij.

Sicut igit' p̄p̄riū est illius verissime gignere istius dō gigni sic p̄p̄riū est illius esse verissimuz genitorē istius vero verissimū genitū et sicut alter est verissimus parens alter verissima proles sic alter est verissim' p̄r alter verissimus filius. Inuētis tot & tātis singuloz p̄p̄rietatibus quibus mirā quedā tam ineffabilis quā inuitabilis in sūma vnitatē p̄batur esse plitas valde videt' mihi delectabile retractare sepius tam inpenetrabile secretū. Ecce em̄ cum sit impossibile sic eūdem esse qui gignit & eū qui gignitur atq; eūdem eē patrem & plen' necesse sit aliū esse genitorē aliū genitum: aliū esse p̄rem: aliū filium: sic tamē necesse est idē esse illū qui gignit & illū qui gignitur necnō parentē et plem & impossibile sit aliū esse genitorē quā quod genitus est aliud esse patrem quā q̄ est filius.

trem quā q̄ est filius.

Retractatio cōmunionis amboz & p̄p̄rietatū singulozum. Cap. xliij.

Cum ita sit alius ille & alius ille vt omnino pateat q̄ duo sint sic tamē vnū et ipm̄ est id quod est ille et ille vt penitus lateat quid duo sint. Nam sic est alius pater alius filius vt cū ambos dixerim videā me duos dixisse & sic est idipm̄ q̄ est & pater & fili' vt nō intelligā quid duos dixerim. Quis nāq; singulus p̄r sit p̄fecte sūmus spūs sic tamē vnū idemq; spūs p̄r & filius vt p̄r & filius nō sint duo spūs sed vn' spūs vt sicut singula p̄p̄ria singuloz nō recipiūt pluralitatē quia nō sunt duozuz ita id quod cōmune est amboz indiuiduaz teneat vnitatē q̄uis totū sit singuloz. Nam sicut nō sunt duo p̄res aut duo filij sed vnus p̄r & vnus filius quā singla sunt singuloz p̄p̄ria ita nō sunt duo patres aut duo filij sed vnus p̄r & vnus filius qm̄ singula sūt singuloz p̄p̄ria ita non sūt duo sed vn' spūs q̄uis & singuli p̄ris et singuli filij sic p̄fectuz esse spiritum sic sūt oppositi relationib' vt alter nūq; suscipiat p̄p̄riū alteri' sic sunt concordēs natura vt alter semp teneat essentiam alterius.

Quod alter alterius sit essentia .xliij.

Sic em̄ diuersi sunt p̄b q̄ alter ē pater alter filius vt nūq; dicat' aut pater filius aut filius pater et sic idem sūt p̄ sbam vt semp sit in p̄re essentia filij & in filio essentia p̄ris. Est em̄ nō diuersa sed eadem nō plures sed vna vtriusq; essentia. Unde etiā si alter alterius dicatur essentia nō errat a veritate sed sūma vnitat' simplicitat'q; cōmē datur cōes nature. Nō em̄ quēadmodū intelligitur sapiētia hoīs per quā homo sapiens est qui nō potest esse p̄ se sapiēs ita intelligi potest si dicatur p̄r essentia filij et filius essentia p̄ris vt eo mō sit fili' existens p̄ p̄rem & p̄r per filij: quasi non

b ij

possit alter existens eē nisi p alterū sicut homo nō potest esse sapiēs nisi p sapiētiā. Sicut nāq; sūma sapiētia semp sapit p se ita sūma essentia semp est p se. Est autē pfecte sūma essentia p̄f: z pfecte sūma essētia filius: pariter ergo pfectus pater p se est z pariter pfectus filius p se est sicut vterq; sapit p se. Non em̄ idcirco minus pfecta ē essentia vel sapiētia filius quia est essētia nata de p̄ris essētia z sapiētia de sapiētia sed tūc min⁹ pfecte essentia vel sapiētia esset si non esset p se aut nō saperet p se. Nequaquē em̄ repugnant vt filius p se subsistat z de p̄re habeat esse sicut em̄ p̄f habet essētia z sapiētia et vitā in semetip̄o vt nō p alienā s̄ p suā essentia p suā sapiētia et vitā in semetip̄o aut nō p extraneā sed p suā essentiam sapiētia z vitā subsistat sapiat z viuat: alioquin nō erit idem esse p̄ris z filij nec erit par p̄ri filius. Quē falsum sit liquidissime superius peruisus est quare nō repugnat filiū z subsistere p se et esse de p̄re quia hoc ip̄m: id est p seipm posse subsistere necesse est illū de patre habere

Nam si quis sapiēs suā sapiētia cuius p̄ris expers essem doceret vtiq; h̄ ip̄a sapiētia eius facere nō incōgrue diceret: sed quous mea sapiētia ab illius sapiētia haberet esse z sapere tamē cū iam esset non nisi sua essētia esset nec saperet nisi seip̄a. Multo igit̄ magis eterni patris coetern⁹ filius qui sic habet a patre esse: vt nō sint due essētie p se subsistit sapit z viuit. Non igit̄ sic intelligi potest. q̄ p̄ filij aut filius p̄ris sit essentia quasi alter nō possit subsistere p se sed p alter sed ad designādā quā habet cōmunionem sūme simplicis sūmeq; vnius essētie sic cōgrue dici z intelligi potest: quia sic est alter idip̄m q̄ alter vt alter habeat essentiaz alterius. Hac itaq; ratione qm̄ vterq; nō aliud est habere essētia q̄ esse esse sicut habet alter alterius essentia: ita est alter alterius essentia idem esse est al

teri quod alteri.

Quap̄tius dici possit filius essētia patris quā pater essentia filij z quod similis sit filius patris virtus et sapiētia et similia. Capitulū. xliij.

Quod licet scdm̄ p̄spectā ratōem q̄ verū sit valde tamē magis congruit filij dici essētia p̄ris quā patre essentia filij. Quā nāq; p̄f a nullo habet essētia nisi a seip̄o nā satis apte dicit̄ h̄re essentia nisi suā quia vero fili⁹ essentia suā habet a p̄re z eadē quam h̄z pater aptissime dici potest habere essentia p̄ris. Quare qm̄ neuter aliter h̄z essentia quā existēdo sicut satis aptissime intelligit̄ h̄re filius p̄ris essentiaz quā p̄ filij ita cōueniētius dici potest filius patris essentia quā p̄ filij. Nam hec vna si fiat platio satis acuta breuitate cōmēdat filium nō solum eandē essentiam h̄re cum p̄re sed hāc ip̄az h̄re de patre vt hic sic filius est essentia p̄ris quod est filius ē nō differēs essentia de patris essētia imo de p̄re essentia. Similiter ergo est filius patris essentia virtus z sapiētia siue veritas z iusticia z quicquid summi spūs conuenit essentia.

Quō quedā ex h̄is q̄ sic p̄ferūtur aliter quoq; possint intelligi. Cap. xlv.

Idem tamē quedā ex h̄is q̄ sic p̄ferri z intelligi possūt: aliā q̄ non incōgruā sub hac ip̄a p̄nunciatōe intelligētia suscipere. Liquec em̄ filiū esse vey verbū: id est p̄fectā intelligētia siue p̄fectā toti⁹ paterne s̄be cognitōez z sciam et sapiētia: id ē: q̄ ip̄m p̄ris intelligit̄ essentia z cognoscit et scit z sapit Si igit̄ hoc sensu dicat̄ filius patris intelligētia z sapiētia z sciētia z cognitio siue noticia qm̄ intelligit sapit scit et nouit p̄rem nequaquē a veritate disceditur.

Veritas quoq; p̄ris aptissime dici p̄t filius nō solū eo sensu quia est eadē filij veritas que est p̄ris sicut iam p̄spectū ē sed etiam hoc sensu vt in eo intelligatur

Monologion

nō imperfecta quedā imitatio sed itegra veritas paterne sbe: quia non est aliud q̄ p̄ est pater. At si ita sba patris est intelligētia z scia z sapia z veritas p̄r coligitur quia sicut filius est intelligētia z sciētia z sapientia z veritas: paterne sbe ita est intelligētia intelligētie: scientia sciētie sapia sapie veritas veritatis.

¶ filius sit intelligētia intelligētie z veritas veritatis et similiter de similibus. Capitulū. xlvj.

¶ memoria dō quid sētiendū est an estimādus est fili⁹ intelligētia memorie siue memoria patris aut memoria memorie. Equidem cū summa sapiētia sui memor esse negari non possit nihil competētius q̄ in memoria pater sicut in verbo fili⁹ intelligitur: qm̄ de memoria nasci verbū videtur quod clarius in nostra mēte percipitur. Quā nāq; mēs hūana nō semper se cogitat sicut sui semp̄ meminit liquet cū cogitat quia verbū eius nascit de memoria. Unde apparz quā si semper se cogitaret semp̄ verbū eius de memoria nascere. Rem em̄ cogitare cui⁹ memoriā habemus hoc est mēte eā dicere: verbū vero rei est ip̄a cogitatio ad eius similitudinē ex memoria formata.

Hinc itaq; liquido animaduerti potest de summa sapientia que sic semp̄ se dicit sicut semp̄ sui memor ē: qz de eterna memoriā est coeternū verbū nascit. Sicut igitur verbū congrue intelligit ples ita memoria p̄ris nomē aptissime suscipit. Si ergo ples que omnino de solo sūmo sp̄ritui nata est: ples est memorie eius nihil conueniētius q̄ qz memoria ei⁹ est idem ip̄e quippe non in eo quod sui memor est sic est in sui memoria velut alia res in alia quēadmodum ea que sē sunt in hūane mentis memoria vt non sint ip̄a nostra memoria s̄ sic est memor sui vt ip̄a memoria sua sit.

¶ Quēsequit itaq; vt quō filius intelligē

tia siue sapiētia p̄ris ita sit z paterne memorie. At quicq̄d filius sapit aut intelligit eius similiter z meminit.

¶ in memoria intelligat p̄r sicut in intelligētia filius z quō filius sit intelligētia vt sapiētia memorie z memoria patris et memorie. Capitulū. xlvij.

¶ Si igitur fili⁹ memoria p̄ris et memoria memorie: idē memoria memoria p̄ris qui est memoria sicut ē sapia p̄ris et sapia sapie: idēz sapia sapiens p̄rem sapiētia z fili⁹ qui dez memoria nata de memoria sicut sapiētia nata de sapia p̄r dō de nullo nata memoria vel sapia. Sz ecce dū hui⁹ patris filijq; pprietates cōmunionēq; delectabilē intueor nihil delectabilius in ill' cōtēplādū inuenio q̄ mutui amoris affectū qm̄ em̄ absurde neq̄ sūm⁹ sp̄rit⁹ se amare sicut sui memor ēz se intelligit cū mēs rationalis se illū amare posse conuincať ex eo quia sui z illi⁹ memor esse z se z illuz intelligere potest ociosa nāq; z penit⁹ inutilis est memoria et intelligētia cuiuslibet rei nisi put ratio erigit res ip̄a amet aut reprobet. Amat ergo seipm̄ sp̄s sūmus sicut sui meminit z se intelligit.

¶ sūm⁹ sp̄s se amet z q̄ idē amor parit p̄cedat a p̄re z filio. Cap. xlvij. Alam certe est rationē habenti cum nō idcirco sui memorē esse aut se intelligere qz se amat sed ideo se amare quia sui meminit z se intelligit: nec eū se posse amare si sui non sit memor aut se nō intelligat. Nulla em̄ res amat sine eius memoria z intelligētia z multa tenētur memoria z intelligitur que non amātur. Patet igitur amorē sūmi sp̄s ex eo procedere qz sui memor est z se intelligit. ¶ si in memoria sūmi sp̄s intelligit p̄r intelligētia filius manifestū est qz a p̄re pariter z filio sūmi sp̄s amor p̄cedit.

¶ vterq; pari amore diligat se z al-

h ij

terum. **Capitulū. xlix.**
Ed si se amat sūm^o spūs pculdu
 bio se amat p̄ amat se filiuszal
 ter alterz quia singulus p̄: sum-
 mus spūs: z singulus filius sūm^o spūs
 et ambo simul vnus spūs z qz vterqz pa-
 riter sui z alterius meminit z se z alterū
 intelligit et qm̄ oino idipm̄ est qz amat
 vel amat in p̄re z qd̄ in filio necesse ē vt
 pari amore vterqz diligat se z alterz.

Qz tātus est ip̄e amor quātus est ip̄e
 se spiritus. **Capitulū. l.**

Quantus ergo est amor iste sum-
 mi spūs sit cōmunis p̄r filio. s̄
 si se tātuz diligit q̄tū sui memi-
 nit z se intelligit tm̄ aut sui memor est z
 intelligit se quāta est eius essētia qd̄ ali-
 ter esse nō potest p̄fecto tant^o est amor
 eius quātus ip̄e est.

Qz idem amor sit adipm̄ qd̄ est sūm^o
 spūs z tamē ip̄e cum patre et filio vnus
 spiritus. **Capitulū. li.**

Erū quid potest esse par sūmo
 spūi nisi sūmus spūs. Iste itaqz
 qz amor est sūm^o spūs. Deniqz
 si nulla vnqz creatur a: id est: si nihil vn-
 qz aliud eēt q̄ sūm^o spūs p̄r z fili^o nihil
 omin^o seipos ad inuicē p̄r z fili^o dilige-
 rent. **L**ōsequit̄ itaqz hūc amorē nō esse
 aliud q̄ qd̄ est p̄r z fili^o qd̄ est sūma eēn-
 tia. **A**d quē sūme essētie plures esse
 nō possūt quid magis necessariū q̄ pa-
 trē z filiū z vtriusqz amorē vnā esse sū-
 mā essētiā. **E**st igit̄ idē amor sūma sa-
 piētia: sūma veritas: sūmū bonū: z q̄c
 quid de sūmi spūs s̄ba dici potest.

Qz tot^o p̄cedat a p̄re tot^o a filio et ta-
 men non sit nisi vnus amor. **Cap. liij.**

Intuendū est diligēter vtz sint
 duo amores vn^o a p̄re p̄cedēs
 alter a filio: an vn^o non tot^o ab
 vno p̄cedēs sed partim a p̄re partim a
 filio an nec plures nec vnus partim p̄-
 cedēs a singulis sed vn^o totus a singu-
 lis z idem totus a duob^o simul. **Sed**

huiusmodi dubitatiois certitudo hinc
 indubitāter cognoscit̄ quia nō ex eo p̄-
 cedit in quo plures sūt p̄r z fili^o s̄ ex eo
 in quo vnū sunt. **N**ā nō ex relationibus
 suis que plures sunt: alia est em̄ relatio
 p̄ris: alia filij: s̄ ex ip̄a sua essētia q̄ plu-
 ralitatem nō admittit emittit p̄r z fili^o
 tm̄ pariter bonū. **S**icut ergo singul^o p̄r
 est sūmus spūs z singulus fili^o est sūm^o
 spūs z simul p̄r z fili^o non duo sed vn^o
 spūs: ita a singulo p̄re manat tot^o amor
 summi spūs z a singulo filio totus z si-
 mul a patre z filio non duo toti sed vn^o
 idemqz totus.

Qz non sit eoz filius. **Cap. liij.**

Quid ergo cū hic amor parit̄ ha-
 beat esse a p̄re z filio z sic simul
 sit ambob^o vt nullaten^o dissimi-
 lis sit illis sed oino idez sit quod illi nū-
 quid filius eoz aut p̄les estimādus est
Sed sicut verbū mox considerat̄ se plē
 esse eius a quo est euidentissime probat
 promptā preferēdo p̄ris ymaginem sic
 amor apte se p̄lem negat qz de p̄re z fi-
 lio p̄cedere intelligit̄ nō statim tā p̄spici-
 catā exhibet se cōtemplati eius ex quo
 est similitudinē q̄uis ip̄m p̄siderata rati-
 o doceat oino idipm̄ esse qz est p̄r z fi-
 lius. **D**eniqz si p̄les eoz est: aut alt^o eoz
 erit p̄r ei^o alter m̄r aut vterqz pater siue
 m̄r est que oia veritati repugnare vidē-
 tur. **Q**z nāqz nullaten^o aliter a p̄re pro-
 cedit q̄ a filio nulla veritas patitur vt
 dissimili vocabulo ad illū p̄r z fili^o refe-
 rant̄. **N**on est igit̄ alter p̄r eius alter
 m̄r vt aut duo aliqua sint que singula p̄-
 sectā z nulla consideratōe differētes ha-
 beant pariter ad aliud vnū p̄ris aut ma-
 tris habitudinē nlla natura aliquo mō-
 strari cōcedit exēplo. **E**rgo nō est vter-
 qz scilicet p̄r z filius p̄r z m̄r amoris a se
 manantis. **I**tequaqz itaqz videt̄ verita-
 ti conuenire vt idez amor eozum filius
 sit aut proles.

Qz sol^o p̄r sit genitor: z ingēnū solus.

Inselm

in libro Bonologion 101

fili? genitus solus amor nec genit? nec ingenitus. **Capitulū. liiij.**

Ed videt tamē amor idem nec sibi omnino scdm cōmunis locutio nis modū dici posse ingenitus nec ita pprie sic verbū genitus. **Solē**

enim sepe dicere aliqd gigni ex ea re de qua existit vt cū dicimus splēdore aut calorem gigni ab igne seu aliquē effectū ex causa sua. Scdm hāc igitur rōem amor a sūmo spū extēs non oīno asseri potest ingenitus ita vero pprie scur verbū dici genitus nō potest qz ver

bū verissimā esse plem z verissimū filiū amorem vero nullatenus filium aut plem esse manifestū est. Potest itaqz imo

debet dici solus ille cuius verbū est genitor z ingenitus quia solus est p̄r et parens z nullo mō ab alio est. Solū autēz verbū genitū qz soluz filius et ples est.

Solus vero amor vtriusqz nec genitus qz nec fili? est nec ples est: nec oīnio nō est ab alio.

Amor idē sit increatus z creat? sicut pat̄ et fili? et cū ipse tum illis nō tres sed vnus increatus et vnus creator et qz idem possit dici spūs p̄ris z filiū. **lv.**

Clonō autē idem amor singlus est sūma essentia sicut p̄r et fili? et tamē simul p̄r z filius z amor vtriusqz nō plures sed vna sūma essentia que sola a nullo facta nō p̄ aliud qz p se oīa fecit necesse est vt quēadmodūz singul? p̄r z singul? fili? ē increat? et creator ita et amor singul? sic increat? z creator et nō oēs tres siml et nō plures sed vnus increatus z vn? creator.

Pat̄r itaqz nullus facit siue creat aut gignit: filiū vero p̄r sol? gignit s̄ nō facit: pater autē parit z filius nō faciūt neqz gignūt sed quodāmō sic dicit? potest spirāt sūū amozē qzuis est non n̄ro moze spiret sūū me in cōinutabilis essentia tamē ipse sūū amozē a se ineffabiliter pcedētē non dī

scedendo ab illa s̄ existēdo ex illa foris

nō alio mō videt posse dici aptius ex se emittere qz spirādo. Qd si dici potest sicut verbū sūme eēntie fili? ē ei? ita ei? usdē amor satis pueniēter appellari p̄r spūs ei? vt cū effectualiter ipse sit spūs: tā qz p̄r z fili? illi nō putētur alicui? spirit? qz nec p̄r ab vllō alio est nec filius a p̄re: quasi spirāte nascit iste autē estimef spir

rit? vtriusqz qz ab vtroqz suo quodā te uitabili mō spirante pcedit mirabiliter:

Qui etiā ex eo qz ē cōmunitio p̄ris z filiū nō absqz ratione quasi ppriū assume re posse videt aliqd nōmō b̄ p̄r filioqz cōmune sit si ppriū nois exigit indigentia. Qd qdē si fiat scilicet vt ipse amor noie spūs qz substātā parit p̄ris et filiū significat quasi pprio designet. Ad h

qz nō inutilit valebit vt p̄ h̄ idipm esse qz est p̄r z fili? qzuis ab illis eē sūū habeat intimetur.

Et sicut fili? ē eēntia v̄l sapia p̄ris eo sensu qz habeat eādē eēntiā v̄l sapiam quā p̄r sic idē spūs sit p̄ris z filiū essentia et sapia z similia. **Capitulū. lvj.**

Est qz quēadmodū fili? ē sba et sba z virt? p̄ris eo sēsu qz hz eādē eēntiā z sapiam z virtutē qz p̄r ita vtriusqz spūs intelligi eēntia v̄l sapientia v̄l virt? p̄ris z filiū qz hz oīno eādē qz habent illi.

Et p̄r z fili? z eoz spūs pariter sunt in seinuicem. **Capitulū. lvij.**

Secūdu ē intueri in p̄re z filio z vtriusqz spū quō sūt in seinuicē cētāta eq̄litate z null? aliū excedat. P̄r et h̄ eū qz vnusqz eoz sic ē p̄fecte sūma eēntia vt tū oēs tres siml nō sit nisi eēntia vna sūma: qz nec sine se v̄l extra se nec maior v̄l minor seipsa eē p̄r.

Per singulos tñ idipm non min? valet p̄bari. Est etem tot? p̄r i filio z cōmuni spū z fili? in p̄re z eodē spū z idē spūs i p̄re z filio qz memoria sūme eēntie tota ē in ei? intelligētia z amore: z amor i memoria z intelligētia. Totā q̄ppe sūū me

h iij

huiusmodi dubitatione com
indubiter cognoscit
cedit in quo plures sunt
in quo vnū sunt. Nō est
suis que plures sunt alie
p̄ris: alia filij: ex p̄ris effe
ralitatem nō admittit
tm̄ pariter bonū. Scdm
est sūmus spūs: sūmus
spūs z simul p̄r et fili? nō
spūs: ita a singulo p̄ris
sūmi spūs z a singulo
mul a patre z filio nō vnū
idemqz totus.
Non sit eoz filius.
Tū ergo cū dicitur
beat esse a p̄re et fili?
sit amor? vnusqz
lis sit illis sed oīno dēst
quid filius eoz aut p̄ris
Sed sicut verbū nō confidit
sicut a quo est eadē
nom p̄rā p̄re dō p̄re magis
amor apte se plem nēqz
io pcedere intelligi nō
tā exorbitet. Cōmunitio
si similitudinē quē ipse
doceat oīno idipm
us. Deniqz si ples respicit
is p̄r et alter n̄r aut vnusqz
est que oīa veritati
nō nō nullatenus
it qz a filio nulla veritas
similit vocabulo ad illū
ē. Non est igitur alter p̄ris
vt aut duo aliqua sit
z nulla cōsistētia
nt pariter ad aliud
s habitudinē nlla
ari cōcedit ex iplo
scilicet p̄r z filius p̄r et
anantis. Nequāqz
conuenire vt idz
aut p̄oles.
Et sol? p̄r sit genitor

memoria sum? intelligit spūs et amat et totius intelligentie meminit et totā amat et totius amoris meminit et totū intelligit. Intelligentia autē in memoria patris in intelligentia filius in amore utriusque spūs. Tanta igitur pater et filius et utriusque spūs: equalitate sese cōplectuntur et sunt in se inuicem ut nullus eorum alius excedere aut sine eo esse p̄betur.

Quod nullus eorum alio indigeat ad memorandū vel intelligēdum vel amādū quia singulus quisque eorum memoria et intelligentia et amor: quicquid necesse est in esse summe essentie. Cap. lviij.

Ed in his nullatenus negligēter: memorie cōmēdantur quod inuenti mihi occurrit existimo. Sicut enim necesse est ut pater intelligatur memoria: filius intelligentia: spūs amor: ut nec pater indigeat filio aut communi spū nec filius patre vel eodem spū siue idem spūs patre et filio quasi pater per se meminisse solus possit: intelligere autē non nisi per filium et amare non nisi per suum filiumque spū: et filius per se intelligere nisi queat p̄rem aut memor sit per spiritum suū amat et idem spūs per se non aliud quā amare valeat sed pater illi sit memor et filius illi intelligat. Nam cū in his tribus vnusquisque singulus sit summa essentia et summa sapiētia sic perfecta ut ipsa per se memor sit et intelligat et amet necesse est ut nullus eorum trium alio indigeat aut ad memorandū aut ad intelligēdum aut ad amādum. Singulus enim quisque essentialiter est: et memoria et intelligentia et amor et quicquid summe est necesse in esse essentie.

Quod tamen non sint tres sed vnus seu pater seu filius seu utriusque spūs. lix. Tandem hie video questionem occurrere. Nam si pater ita est intelligentia et amor sicut est memoria et filius sic est memoria et amor quomodo est intelligentia et utriusque spiritus

non minus est memoria et intelligentia quā amor: quomodo non est pater et filius et alicuius spūs et quare non est filius pater et spūs alicuius: et cur non est idem spūs alicuius pater et alicuius filius sic quippe intelligebat quod memoria esset pater filius intelligentia utriusque spūs amor. Tercū hec questio non difficile soluitur si ea que iam ratione inuēta sūt considerent. Idcirco enim non est pater filius aut alterius spūs licet sit intelligentia genita et amor quod non est intelligentia genita aut amor ab aliquo p̄cedens sed quicquid est gignens est t̄m et a quo p̄cedit alius: filius quoque ideo non est pater aut alicuius spūs quāuis seipso memor sit et amet quia non est memoria gignens aut amor ab alio ad similitudinem sui spūs p̄cedens sed quicquid existit tantū gignitur et est a quo spūs p̄cedit. Spiritum quoque non cogit esse patrem aut filium hic quia cōtētus est memoria aut intelligentia sua eorum non sit memoria gignens aut intelligentia genita sed solū quicquid est p̄cedat. Quid igitur prohibet concludi quia vnus t̄m est in summa essentia pater vnus filius vnus spiritus: et non tres patres aut filii aut spūs. Quomodo ex his multi filii nasci videantur. Capitulum lx.

Ed ne forte repugnet huic assertioni quod intueor nam dubiū esse non debet quia pater et filius et eorum spūs vnusquisque seipm et alios ambos dicit sicut se et alios intelligit. Quod si ita est quomodo non sunt in summa essentia tota verba que sunt dicentes et que sunt que dicuntur? Si enim plures homines vnū aliud cogitatōe dicant totius videtur esse verba que sunt cogitatōes quia in singulorum cogitatōibus verbis eius est.

Item si vnus hō cogitet aliqua plura tota verba sūt in mēte cogitatōis quot sūt res cogitate. Sed in hominis cogitatione non cogitat aliquid quod extra

cuius matrem est non nascitur verbum cogitate rei ex ipsa re: quia ipsa absens est a cogitationis intuitu sed ex rei aliqua similitudine vel ymagine que est in cogitantis memoria aut forte que tunc cum cogitat per corporeum sensum ex re presentata in mentem attrahitur. In summa vero essentia sic sibi semper sunt presentes pater et filius et eorum spiritus. Est enim sicut iam prospectum est unusquisque non minus in alijs quam in seipso ut cum inuicem se dicunt sic videntur idem ipse qui dicit gignere verbum suum quemadmodum cum a seipso dicitur. Quod ergo nihil gignit filius aut eius pater et spiritus? si unusquisque eorum verbum suum gignit cum a seipso dicitur vel ab alio? Quod autem verba propriari possunt de summa nasci ista totum esse necesse est sed superiorum considerationem filios gignere et totum emittere spiritus. Hoc itaque ratione videntur in illa esse non solum multi presens et filij et procedentes sed et alie naturas aut certe pater et filius et eorum spiritus de quibus iam certissimum est quia vere existunt non sunt tres dicentes quis singulus quisque seipsum et alios duos dicit. Sicut enim summe sapientie inest scire et intelligere: ita utique eterne incommutabilisque scire et intelligere naturale est id semper presens intueri et scire et intelligit. Nihil autem aliud est summo spiritui huius dicere quam quasi cogitatio intueri sicut nostre mentis locutio nihil aliud est quam cogitantis inspectio. Certissimum autem iam considerare rationes reddiderunt quicquid summe nature inest essentialiter id est perfecte conuenire patri et filio et eorum spiritui singulariter et tamen idem si simul dicatur de tribus non admittere pluralitatem. Cum ergo constet quia sicut pertinet ad eius scientiam scientiam et intelligentiam sicut eius scire et intelligere non est aliud quam dicere: id est semper presens intueri et scire et intelligit necesse est ut quemadmodum singulus pater et singulus filius et singulus eorum spiritus est sciens et intelligens et tamen hi tres simul non sunt

plures scientes aut intelligentes sed unus sciens et unus intelligens ita unusquisque sit dicens: nec tamen sint tres dicentes simul sed unus dicens. Hinc illud quoque liquide cognosci potest quia cum hi tres dicuntur vel a seipsis vel ab inuicem non sunt plura que dicuntur. Quid namque ibi dicit nisi eorum essentia? Si ergo illa una sola est unum solum est quod dicitur ergo unum solum est in illis quod dicit et unum quod dicitur. Una quippe sapientia est que in illis dicit et una substantia que dicitur sequitur non ibi esse plura verba sed unum.

Licet igitur unusquisque seipsum et omnes inuicem dicat impossibile tamen est in summa essentia esse verbum aliud preter illud de quo iam constat quod sic nascitur ex eo cuius est verbum et ut vera eius dici possit ymago et vere filius eius sit. In quo mixtum quoddam in explicabile video. Ecce enim cum manifestum sit unumqueque scientiam licet patrem et filium et patrem filijque spiritum pariter se et ambos alios dicere et unum solum ibi esse verbum nullatenus tamen ipsum verbum videtur posse dici verbum omnium trium sed tantum unius eorum constat enim ipsum esse ymaginem et filium eius cuius est verbum et pater quia nec ymago nec filius suimet se procedentis spiritus cognoscere dici potest. Nam a seipso nec ex procedente a se nascitur nec seipsum aut procedentem a se existendo imitatur. Seipsum quippe non imitatur nec a se trahit existendi similitudinem quia imitatio et similitudo non est in uno solo sed in pluribus. Illum vero non imitatur nec ad eius similitudinem existit: quia iste non habet ab illo esse sed ille ab isto.

Quod non sit ibi nisi unus unum? *lx.*

Est igitur hoc solum verbum illi soli?

et de quo nascendo habet esse et ad cuius

omni modam similitudinem existit

Unus ergo pater non plures presens unum filium non

plures filij idem unum procedens spiritus non plures

procedentes spiritus sunt in summa essentia.

Qui cum ita tres sint ut nunc pater sit filius

non minus est memoria
 quam amor: quomodo non dicitur
 et alicuius spiritus: quare non dicitur
 et spiritus alicuius: quare non dicitur
 spiritus alicuius pater et filius
 quippe intelligitur et memoria
 filius intelligitur et memoria
 Et hic hec que non sunt ratione
 ista que iam ratione multum
 renit. Adcirco enim in ratione
 alterius spiritus licet in ratione
 ta et amor quod non est in ratione
 aut amor ab alio procedens
 quid est gignere est in ratione
 aliquid filius quod idem est in
 alicuius spiritus quod non est in
 amet quia non est memoria
 amor ab alio ad similitudinem
 procedens sed quod non est in
 gnitur et est a quo spiritus procedens
 rum quoque non cogitatur
 lum hic quia continetur in
 intelligentia sua cum non
 gnens aut intelligentia quod
 quicquid est procedens
 videtur concludi quia membra
 na essentia pater unus filius
 tus: et non tres pater unum
 Quomodo ex his multa
 cantur.
 Et ne forte respiciatur
 noni quod intus non
 non debet quia pater
 unum spiritus unusquisque
 sicut se et alios
 est quod non sunt in summa
 rba et sunt dicentes et
 ntur: Si enim plures dicentes
 cogitatio dicitur totum
 verba et sunt cogitatio
 aliorum cogitatio dicitur
 Item si unus ab alio
 a tot verba sunt in mente
 re cogitare. Sed in
 ratione non cogitatur

ant procedens spūs nec filius aliquan-
do sit p̄ aut spūs pcedēs nec vnq̄ spi-
ritus patris aut filij sit pater: aut filius
z singulus quisq̄ si sit pfectus vt nullo
mō indigeat id tñ qđ sunt sic est vnū vt
sicut de singulis pluralit̄ dici nō p̄ ita
nec de trib⁹ s̄l̄r cū parit̄ vnusq̄sq̄ seip̄z
et oēs inuicē se dicāt nō tñ sūt ibi plura
vba s̄ vnū et ipm non singulor̄ aut om-
niū simul sed vnus tātum.

Et hoc licet inexplicabile sit tamē cre-
dendum sit. Capitulū. lxxij.

Idē mibi hui⁹ tā sublimis rei
secretū trāscēdere oēm intelle-
ctus aciez hūani z idcirco cona-
tū explicādī qualr̄ h̄ sit cōtinēdū puto.

Sufficere nāq̄ debere existimo rem
incōprehēnsibile indagāti si ad h̄ rōnan-
do pūenerit vt eaz certissime cognoscat
etiā si penetrare nequeat intellectu quō
ita sit nec idcirco min⁹ hīs adhibēdā fi-
dei certitudinem q̄ pbatōib⁹ necessarijs
nulla alia repugnāte rōe asserueit si sue
naturalis altitudis incōprehēnsibilitate
explicare nō paciātur. Quid aut̄ tñ in-
comphēnsibile tā ineffabile q̄ id q̄ supra
oīa est? Quapropt̄ si ea q̄ de sūma eēn-
tia hacten⁹ disputata sūt necessarijs sūt
rōib⁹ asserta q̄uis sic intellectu penetra-
ri nō possint vt et v̄bis valeāt explicari
nllatenus tñ certitudis eoz mutat soli-
ditas. Nam si superior̄ cōsideratio rō-
nabilit̄ cōprehēdit incōprehēnsibile esse
quō eadez sūma sapia sciat ea que fecit
de q̄b⁹ taz multa nos scire necesse ē? q̄s
explicet quō sciat aut dicat seip̄am de q̄
aut nihil aut vix aliqd̄ ab hoīe sciri pos-
sibile ē? Ergo si in eo q̄ seip̄am dicit ge-
nerat pater z generat filij generationē
eius quis enarrabit. Sed rur̄si si ita ra-
tio ineffabilitatis illius habet imo quia
sic ē quō stabat quicqd̄ de illa s̄ba secū-
dum p̄ris et filij z pcedētis habitudinē
disputatū est? Nam si vera illud ratione
explicatū est qualiter est illa ineffabilis?

aut si illa ineffabilis est quō est ita sicut
disputatū est? an quodā ten⁹ de illa pos-
sunt explicari z ideo nihil p̄hibet eē ve-
rū q̄ disputatū est. Sed quia p̄nitus
non potuit cōprehēdi idcirco est ineffa-
bilis. Sed ad illud quid respōderi po-
terit q̄ iam supra hec in ip̄a disputatōe
constitit q̄ sicut est sūma essentia supra
et extra oēm aliā naturā vt si quādo de
illa dicif̄ aliud verbis que cōmūnia sūt
alijs naturis sensus nullatenus sit com-
munis. Quem cñ sensū in oībus hīs
verbis que cogitavi intellexi nisi cōmū-
nem z v̄sitatū. Si ergo v̄sitatus sensus
verborum alienus est ab illa qcquid ra-
tionatus sum nō pertinet ad illā. Quō
igitur vex est inuentū esse aliquid de sū-
ma essentia si qđ est inuentum lōge diuer-
sum est ab illa? Quid ergo an quō inue-
tum est aliquid de incōprehēnsibili re et
quodam mō nihil p̄spectū est de ea? Se-
pe nāq̄ multa dicimus que pp̄rie sicut
sunt nō exprimimus sed per aliud signi-
ficamus id quod pp̄rie aut volum⁹ aut
non possumus depromere: vt cū p̄ eni-
gmata loquimur z sepe videmus aliqd̄
nō pp̄rie quemadmodū res ip̄a est sed
per aliq̄ similitudinem aut ymaginem
vt cū vultū alicuius cōsideram⁹ in spe-
culo sic quippe vnā eandemq̄ rem di-
cimus z non dicimus videmus z nō vi-
demus. Dicimus et videmus per aliud
non dicimus z non videmus per suam
propriētatē.

Quomō de ineffabili re verū dispu-
tatum sit. Capitulū. lxxij.

Ac itaq̄ ratione nihil prohibet
h̄ et verum esse q̄ disputatum est
hactenus de summa natura: et
ip̄am tamē nihilominus ineffabile con-
sistere: sed nequaquā illa putetur per esse-
tie sue pp̄rietatē expressa sed vt cui⁹
per aliud designata. Nam q̄cūq̄ noīa
de illa natura dici posse vidēt nō tñ mi-
hi eā onidūt p̄ pp̄rietatē q̄ p̄ aliq̄ inuēt

Monologion

similitudinē. Etenim cū eorūdem vocū significatōes cogito familiari^o cōcipio mente qđ in rebus factis cōspicio qđ id quoq; omnem humanū intellectū transcendere intelligo nā valde min^o aliqd imo longe aliud in mēte mea sua significatōe cōstitutū qđ sit illud ad qđ intelligēdam p hanc tenuam significatōem mens ipa mea conat^o pficere. Nā nec nomē sapiētie mihi sufficit ostēdere.

illud per quod oia facta sūt de nihilo et seruātur a nihilo nec nomē essētie mihi valet exprimere illud qđ p singlarē altitudinem lōge ē supra oia z p naturalē p^orietatē valde est extra oia. Si ergo illa naturā ineffabilis est quia p verba sicuti est nullatenus valet intimari z falsū non est si quid de illa ratione docēte p aliud velud in enigmate p̄t estimari.

Q; p rationalē mentē maxime accēdat ad cognoscēdū sūmā eēntiā. lxiiij.

Uim igit̄ pateat qđ nihil de hac natura possit p̄cipi p suā p̄prietatē sed p aliud certū est quia

p illud magis ad eius cognitōem accēdit qđ illi magis p similitudinem p̄pinq̄uat. Quicqd em̄ inter creata cōstat illi esse simili^o id necesse est esse natura p̄stantius. Quapropter p maiorem similitudinem plus inuat mentē indagātem sūmo veritati p̄pinq̄uare z p excellētiorem creatā essētiā plus docet quid de creante mens ipa debeat estiare. Proculdubio itaq; tāto altius creatrix essētia cognoscit̄ quāto p p̄pinq̄uozes sibi creaturā indagat. Nā q; ois essētia in quātū est intrin̄ sit sūme similis essētie ratio itz supra considerata dubitari nō p̄mittit. Patet itaq; q; sicut sola ē mēs rationalis inter oēs creaturas q̄ ad ei^o inuestigatōez assurgere valeat ita nihil omin^o eadez sola est p quā mazime ipa met ad eiusdez inuētōem proficere queat. Nā tam cognitū est quia h ille maxime per naturalis essētie p̄pinq̄uat: sicuti

litudinē. Quid igit̄ aptius qđ q; mēs rationalis quāto studiosius ad se discē dum intendit tanto efficacius ad illius cognitionem ascendit: z quāto seipsam intueri negligit tanto ab eius speculatione descēdit.

Q; mens ipa speculum eius z ymago eius sit. Capitulum. lxxv.

Pertissime igitur sibi met eē velut speculum dici potest in quo speculetur et ita dicam ymaginem eius quā facie ad facie videre neq̄t

Nam si mēs ipa sola ex omnib^o que facta sūt sui memor z intelligēs z amās esse potest nō video cur neget esse in illa vera ymago illius essētie que p sui memoriā z intelligentiā z amorē in trinitate ineffabili p̄sistit. Ac certe inde veri^o illi^o eē se pbat ymaginē q; illi^o potest eē memor illā intelligere z amare. In q; em̄ maior ē z illi similior et verior i eo illi^o eē ymago cognoscit̄ oīno at cogitari nō potest rationali creature naturaliter eē datū aliud tā p̄cipuū tamq; simile summe sapiētie qđ hic q; potest reminisci z intelligere z amare id quod optimū esset maximū est oīm. Nihil igit̄ aliud est inditū alicui creature qđ sic proferat ymaginem creatoris. Consequi itaq; videtur: quia rationalis creatura nihil tm̄ debet studere qđ hanc ymaginem sibi per naturalem potētiam impressaz per volūtariū effectū exprimere. Etenim p̄ter h quia creati se debet hocipm qđ est. Hinc quoq; quia nil tam p̄cipuum posse qđ reminisci z intelligere z amare sūmū bonū cognoscitur nimirū nihil tam p̄cipue debere velle conuincitur. Quis enim neget quecumq; meliora sunt in potestate ea magis esse debere in volūtate. Deniq; rōnali nature nō ē aliō eē rationalē qđ posse discernere iustū a nō iusto vey a nō dō: bonū a nō bono mai^o bonū a min^o bono: h autē posse omnino inutile est illi z sup̄vacuū.

nisi quod discernit amet: vel reprobet secum
de discretis iudicium.

Quod rationalis creatura ad amandum
illum facta sit. Capitulum. xlvi.

Inc itaque satis patet videtur esse
rationale ad hoc existere: ut sicut
ratione discretis aliud maius
vel minus bonum siue non bonum iudicat.
Ita maius aut minus id amet aut respu-
at. Nihil igitur aptius quam rationales
creatura ad hoc esse facta ut summam essentiam
amet super omnia bona sicut ipsa est summum
bonum: imo ut nihil amet nisi illam aut pro-
pter illam quia illa est bona per se nihil est
bonum nisi per illam. Amare autem eam nequit nisi
si eius reminisci et eam studium intelligere
Et igitur ergo est rationale creatura totum
suum velle et posse ad memorandum et intel-
legendum et amandum summum bonum inpen-
dere debere ad quod ipsam esse suum se co-
gnoscit habere.

Quod anima semper illam amans aliquando
vere beate vivat. Capitulum. lxxvii.

Ubi autem non est animam humanam
esse rationale creaturam. Ergo
necesse est eam esse factam ad hoc ut
amet summam essentiam. Necesse est igitur
eam esse factam vel ad hoc ut sine fine amet
aut ad hoc ut aliquando vel sponte vel vio-
lenter hunc amorem amittat. Sed nequias
est estimare summam sapientiam ad hoc eam fecis-
se ut aliquando tamen bonum aut contempnat
aut volens tenere aliqua violentia perdat.

Restat igitur eam esse ad hoc factam ut sine
fine amet summam essentiam et hoc facere non
potest nisi semper vivat. Sic igitur est facta
ut semper vivat si semper velit facere ad
quod facta est.

Quod illa se amantem seipsum retribuat. lxxviii.

Einde inconveniens est nimis sum-
mo bono summeque sapienti et om-
nipotenti creatori ut quod fecit
esse ad se amandum id faciat non esse: quod
diu vere amaverit et quod sponte dedit non
amanti ut semper amaret id auferat vel au-

ferri permittat amanti ut ex necessitate non
amet presertim cum dubitari nullatenus
debeat quod ipse omnem naturam se vere ama-
tem amet. Quare manifestum est huma-
ne anime nunquam auferri suam vitam si sem-
per studeat amare summam vitam. Quali-
ter ergo vivet? Quid in agendo est lon-
ga vita: nisi sit a molestiarum incursum de-
secura? Quisquis enim dum vivit aut time-
do aut paciendo molestiis subiacerit: aut
falsa securitate fallit quid nisi misere vi-
vit? Si quis autem ab his libere vivit bene
vivit. Sed absurdissimum est ut aliqua
natura semper amando illum qui est summe
bonus et optimus semper misere vivat: liquet
igitur humanam animam huius esse ut si servet
id ad quod est aliquando vera secunda ab
ista morte et omni alia molestia beate vi-
uat. Denique nullatenus verum videri
potest ut iustissimus et potentissimus ni-
hil retribuatur amanti se pseueranter cui
non amanti tribuit essentiam ut amans esse
posset. Si enim nihil retribuatur amanti non
discernit iustissimus inter amantem et con-
tempnentem id quod summe amari debet
nec amat amantem se aut non prodest ab
illo amari que omnia ab illo dissonant:
retribuatur igitur omni se amare pseueranti.
Quid attribuit si nihilo dedit rationa-
lem essentiam ut amans esset quid dabit
amanti si amare non cesset. Si tam gran-
de est quod amorum famula: quantum grande
est quod amorum recopescat. Et si tale est amor-
is fulcimentum quale est amoris emol-
mentum. Nam si rationalis creatura que
sibi inutilis est sine hoc amore sic eminet
in omnibus creaturis utique nihil potest esse
premiu huius amoris nisi quod supereminet
in omnibus naturis. Etenim ipsum indez bo-
num quod sic amare exigit: non minus se ab
amante desiderari cogit. Nam quis sic
amante iusticiam: veritatem: beatitudi-
nem: incorruptibilitatem: ut huius frui non
appetat. Quid ergo summa bonitas
retribuatur amanti et consideranti se nisi se

...quod aliud tribuat non
...recompensatur amon
...faciat desiderari
...desiderari ut ali
...vult amare et desiderari
...se non vult se ama
...quod cogitari nequias est. Hu
...omnis quod omnia aia rationalis si
...debet studeat amando de
...beate videtur aliquando
...quod vult ut quod videtur est
...tunc videtur fa
...
...ita sit immortal. Ite
...sine fine fine fruat du
...fructum est: quod illa fru
...tore totum potest
...deceptio nec
...poterit non ama
...amanti se nec aliquand
...cas seperet mutua. Qua
...summa beatitudie semel
...eterna beata est. Hoc vult
...colligit quod illa que summi bo
...eterna in cur
...pali contempnat sic
...esse vel vult perdat
...ad id ad quod est facta esse
...admittit ratio ut post rationem
...pena recipiat esse quod erat
...culpam. Quippe ante est
...penam sentire po
...ita contempnat id ad quod
...matur ut nihil sentiat: aut
...similiter se habeat. et ut
...sine omni culpa nec de
...sapientia iusticia vult id quod
...malum malum
...vult. Sed si sane par
...
...semper misera aut aliquid
...
...igitur videri potest comm
...et nihil credi debet esse

Hologion

ipam. Nam quicquid aliud tribuat non retribuit quia nec recompensatur amori nec consolatur amantem nec faciat desiderantem. At si se vult amari et desiderari ut aliud retribuat nec se vult amari et desiderari propter se sed propter aliud et sic non vult se amari sed aliud quod cogitari neque est. Nihil ergo verius quam quod omnia anima rationalis si quoadmodum debeat studeat amando desiderare summam beatitudinem aliquando illam ad fruendum percipiat ut quod nunc videt quasi per speculum et in enigmate tunc videat faciem ad faciem.

Quod omnia humana anima sit immortalis. lxxix.

Verum autem ea sine fine fruatur dubitare stultissimum est: quoniam illa fruens nec timore torqueri poterit: nec fallaci securitate decipi: nec ei in indignitatem iam expta illa poterit non amare: nec illa deseret amantem se: nec aliquid erit potest quod eas seperet inuitas. Quare quocumque anima summa beatitudinem semel frui ceperit eterne beata erit. Hinc utique consequenter colligitur quod illa que summi boni amore contempnit eternam miseriam incurrit. Nam si dicitur quod pro tali contemptu sic iustius puniatur ut ipsum esse vel vitam perdat quia se non vult ad id ad quod est facta nullatenus hec admittit ratio ut post tantam culpam pro pena recipiat esse quod erat ante omnem culpam. Quippe antequam esset nec culpam habere nec penam sentire poterat. Si ergo anima contempnit id ad quod facta est sic moritur ut nihil sentiat: aut ut omnino nihil sit similiter se habebit. et in maxima culpa et sine omni culpa nec discernet summe sapientis iusticiam inter id quod nullum bonum potest et nullum malum vult ad id quod maximum bonum potest et maximum malum vult. Ad hoc satis patet quod inconueniens sit.

Quod autem semper misera aut aliquando beata vere sit. Capitulum lxx.

Nihil igitur videri potest conuenientius et nihil credi debet certius

quam quod homo animam sic esse factam: ut si contempnat amare summam essentiam eternam gaudetur miseriam: ut sic amans eterno gaudebit premio: ita contempnens eterna pena doleat: et sicut illa sentiat immutabilem sufficientiam: ita ista sentiat insolabilem indigentiam. Sed nec amantem animam necesse est eterne beatam esse: contempnentes miseriam si sit mortalis. Siue igitur amet siue contempnat id ad quod amandum creata est: necesse est eam immortalem esse. Si autem sunt aliquae anime nec amantes nec contempnentes iudicande sint sicut esse videntur anime infatuque quid de hijs fecerim dum est siue sunt mortales siue immortales. Sed proculdubio omnes humane anime eiusdem nature sunt. Quare quoniam constat esse quasdam immortales: necesse est omnem animam esse immortalam. Terum cum omnino quod vivit aut nunquam aut aliquando sit vere securum ab omni molestia: nihilominus est necesse omnem humanam animam aut semper miseram esse aut aliquando vivere beatam.

Quod nulla anima iniuste priuetur summo bono quod omnino ad ipsum sit. Cap. lxxj.

Clare vero anime incunctanter quod iudicande sint sic amantes illud ad quod amandum facte sunt: ut illo quodammodo frui que autem sint contempnentes ut illo semper indigere mereatur: aut qualiter quove merito ille que nec amantes nec contempnentes dici posse videntur ad beatitudinem eternam miseriam ne distribuantur aliquid mortalium disputando posse comprehendere proculdubio vel difficillime vel impossibile existimo quod tam a summo iusto summeque bono creatore rerum nulla eo bono ad quod facta est iniuste priuetur certissime est tenendum et ad idem ipsum bonum est omni homini toto corde tota anima tota mente amando et desiderando intendendum.

Quod summa essentia sit sepanda. lxxij.

Ed in hac intentione humana anima nullatenus se poterit

exercere si desperet quo intendit se posse puenire. Quapropter quātū est ei vtile studiu ad nitēdū tātz necessaria ē spes pti gēdi. Amare autē z sperare nō potest q̄ non credit. Expedi itaq; eidem hūane aie summa essētia z ea sine quib⁹ illa amari nō potest credere: vt illa credēdo tendat in illā quod idē apte breuiusq; si gnari posse puto si p eo q̄ est credendo tendere in summā essētia dicat credere ī summā essētia. Nam si quis dicat se credere in illam satis videt ostēdere z p fidem quā pfitet ad summā se tēdere essentia z illa se credere que ad hāc ptinet in tētoem nā non videt credere in illā siue qui credit q̄ attēdendū in illā nō ptinet siue qui p hoc q̄ credit nō ad illā tendit.

Quid credēdū sit in illā. Cap. lxxiiij.

Fortasse idifferēter dici potest credere in illā z ad illā sicut pro eodem accipi p̄t credēdo tēdere in illā z ad illā nisi quia quisq; tendēdo ad illā puenerit nō extra illā remanebit sed intra illā pmanebit et expressi⁹ et familiarius significet si dicat tēdēdū esse in illā quā si dicat ad illā. Hac itaq; ratione puto cōgruētius posse dici credēdū esse in illā quā ad illam.

Quid in p̄tem z filiū z eorū sp̄m pariter et in singulos simul in tres credendum sit. Capitulu. lxxv.

Redēdū igif est pariter in p̄tem et filiū z eorū sp̄m z in singulos et simul in tres qz et singulus p̄ et singulus filius z singul⁹ eorū sp̄s est summa essētia z simul p̄ z fili⁹ cū suo spū sunt vna eademq; summa essentia in quā solam ois homo debet credere quia ē sol⁹ finis quē in omni cogitatu actuq; suo per amorem debet intēdere ynde manifestum est quia sicut in illā tēdere nō credit illā nullus potest ita eā credere non tendat in illā nulli prodest. (lxxv)

Que sit viua que mortua fides. Cap. lxxvj.

Quapropter quāq; certitudine

credat tāta res inutilis erit fides et quasi mortuum aliquid nisi dilectione valeat z viuat. Etenim nullatenus fides illam quā cōpotens comitatur dilectio si se oportunitas offerat operādi ocliosam eē sed magis se quadā opez exercere frequentia qd sine dilectioe facere nō posset vel h solo p̄bari potest qz q̄ sumā iusticiā diligit nihil iustū cōtēdere nihil valit iniustū admittere. Ergo qm̄ q̄ aliqd̄ opaf̄ inesse sibi vitā siue qua operari nō valeret ostēdit nō absurde dicif̄ opera sa fides viuere qz habet vitā dilectōis si ne qua nō operaret̄ z ocliosa fides nō viuere qz caret vitā dilectōis cū qua nō operaret̄. Quare si cec⁹ dicif̄ nō tm̄ q̄ pdidit visū sed qui cū debet habere non habet cur non simili p̄t dici fides sine dilectioe mortua nō qz vitaz suā: id est dilectioem pdiderit sed qz nō habet quā semp debz habere. Quēadmoduz igif̄ illa fides q̄ p dilectioem opaf̄ viua esse cognoscitur ita illa que p cōtēptū oclia mortua esse cognoscif̄. Satis itaq; cōuenienter dici p̄t viua fides credere in id in quo credi debet mortua vero fides credere tantuz id quod credi debet.

Quid tres summa essentia quodāmodo dici possit. Capitulu. lxxvij.

Ecce patet oī hōi expedire vt credit in quādā ineffabilē trina z vnitatē z vnā trinitatē. Vnā q̄ dē z vnitatē prop̄ vnā essentia trina dō et trinitatē prop̄ tres nescio qd licet em̄ possim dicere trinitatē prop̄ p̄tem z filiū z vtriusq; sp̄m q̄ sūt tres non tm̄ possum p̄ferre vno noie propter qd tres velut si dicere prop̄ tres p̄sonas. Sicut si dicere vnitatem prop̄ vnā sbam. Non enim putāde sunt tres persone quia oēs plures persone sic subsistunt seperatim abinuicem vt tot necesse sit esse substantias qd sūt p̄sone q̄ in plib⁹ hōib⁹ q̄ quot persone tot indiuidue sūt sbe cognoscif̄. Quare in summa essentia sicut nō sunt

Monologion

plures sbe ita nec plures psona Si quis itaq; velit alicui loqui quid tres dicat eē patrē ⁊ filiū ⁊ vtriusq; spm nisi forte indigentia nois pprie conuenientius coactus elegerit aliqđ de illis nomibus que pluraliter in summa essentia dici nō possint ad designādum id qđ congruo nomine dici nō potest vt si dicat illā ammirabilem trinitatē esse vnā essentiā vlnaturam ⁊ tres psonas siue sbas. Itaq; hec duo noia aptius eligūtur ad designādū p̄sentialitē in summa essentia q; p̄sona nō dicitur nec de indiuidua rationali natura sba p̄ncipaliter dicitur de indiuiduis que maxime in p̄sentialitate s̄sistūt Indiuidua namq; maxime s̄stant: id est s̄biacet accidētibus ⁊ ideo magis pprie nomē sbe suscipiunt. Unde iam supra manifestū est summā essentiā que nullis s̄biacet accidētibus pprie non posse dici s̄bam nisi sba ponat p̄ essentiā. Potest ergo hac necessitatis ratione irreph̄sibiliter illa summa ⁊ vna trinitas siue trina vnitas dici vna essentia ⁊ tres persone siue tres sbe. Quidetur ergo imo incūctanter asseritur quia vero nihil est id quod dicitur deus ⁊ huic soli summe essentie pprie nomē dei assignat. Quippe oīs qui deū esse dicit siue vnū siue plures nō intelligit nisi aliqđ s̄bam qđ sentiet supra oēm naturam qđ deus nō est ab hoibus ⁊ venerādā propter eius eminētē dignitatē ⁊ exorandā sibi propt̄ q̄libz iminētē necessitatē.

Quia ipsa dominef oibus ⁊ regat oia ⁊ si solus deus. Cap. lviij.

Quid at tā p̄ sua dignitate venerandū ⁊ p̄ qualibet re deprecādū quā summe bon⁹ ⁊ summe potens spūs qui dñatur oibus ⁊ regit oia. Sic enī constat q; oia per summe bonā summeq; sapiētē oipotētā eius facta sunt et vigēt ita minus incōueniēs est si estimeretur q; rebus a se factis ip̄e non dominef siue q; facte ab illo min⁹ potētē minus uel bono uel sapiente aut nulla penitus

ratione sed sola casuum inordinata uolubilitate regatur cū ille solus sit p̄ quecuilibet ⁊ sine quo nllī bono est ⁊ ex quo et per quem et in quo sunt omnia. Cum igitur solus sit ip̄e non solū bonus creator sed ⁊ potētissimus deus ⁊ sapientissimus rector oīm liquidissimum est hunc solum esse quē omnis alia natura scdm̄ totum suum posse debet diligēdo uenerari ⁊ venerando diligere de quo solo p̄spera sunt sperāda ad quē solum ab aduersis fugiēd: cui soli pro quauis re supplicādum. Clare igitur hic est non solum deus sed solus deus ineffabiliter trinus et vnus.

Explicit monologion.

Incipit Anselmus de p̄sensione spūs sancti contra grecos.

Regatur a grecis

quod spūs sanctus defilio procedat: sicut nos latini confitemur nec recipiūt doctores nostros latios quos i hoc sequimur. Qui quō enangelia nobiscuz uenerātur et in alijs de trino vno deo credūt h̄ ip̄m per oia quod nos q; eadē re certissimus spero p̄ auxiliū eiusdez spūs sancti quia si malunt solide ueritati acquiescere quaz pro inani gloria contēdere p̄ hoc quod absq; ambiguitate confitētur ad h̄ q; nō recipiūt rationaliter duci possūt. Quis igitur multi sunt qui h̄ meli⁹ me possunt efficere tamē quō mihi a plurib⁹ iniungit quoz petitioni tū p̄ debito ueritatis amore: tū p̄ eoz caritate ⁊ religiosafā uolūtate nō audeo resistere. Inuoco eūdē spūs sanctū vt ad hec me dignef dirigere. Itaq; spe p̄ mee sciētie hūilitate sciētioribus altiora relinquēsq; postulant aggrediar ⁊ grecoz fide atq; h̄ijs q; credūt indubitāter ⁊ confitēter pro certissimis argumētis ad rep̄p̄bādū q; nō credunt utar.

credat tāta res...
si momentum aliquid...
at ⁊ uiuat. Etiam...
lam quā cōpōnens...
se oportunitas...
ēē sed magis...
quēna qđ...
uel h̄ solo...
ciā diligit...
let inuisti...
opaf inesse...
uoluerit...
sa fides...
ne qua nō...
uere q;...
aref. Quare...
uissū sed...
cur non...
morta nō...
p̄didit sed...
habere. Quē...
p̄uolētōem...
ita illa...
cognoscat. Sana...
p̄t uia fides...
debet mortua...
id quod...
Quid tres...
do dici...
Lec patet...
dat in...
ymitatē...
ē ⁊ vnitate...
trinitatē...
ollim dicere...
m ⁊ vtriusq;...
am p̄ferre...
et si dicerē...
dicere vnitate...
nim putāde...
plures...
ibnuicem...
is qđ sū...
persone...
Quare in...